

JAROSLAVA KAVČE ŠÁLKOVÁ

TRAPSAVCEM

SNADNO A RYCHLE

© Jaroslava Šálková, 2010

ISBN 978-80-904630-1-1

SEZNAMTE SE: ZLATÝ TRAPSAVEC!

Tak to je on - pidižvík s placatýma ušima, který nutí literárně tvořivé trampy k horečnému sepisování soutěžního příspěvku dva dny před uzávěrkou příslušného ročníku, k pořizování devíti kopií a k úprku na poštu.

Pidižvíkova zvilá tvářička zdobená úšklebkem říká: "To se ti to, milý psavče, zase nepovedlo. Jaképak bylo hodnocení poroty? Třináct bodů? Takhle si mne, holenku, na poličku nepostavíš! Píli to chce! Každodenní píli! A žádný odbejvání, porotci jsou mazaný! Až se ti to, milý psavče, jednou podaří, budeš se vznášet pýchou, celý rok mne budeš chovat v náručí a volat: Jsem nejlepší! Mám Zlatýho! Na můj podstavec napíšou tvoje jméno. Tak se snaž, psavče!"

Na trapsaveckých ohních je to stejné. V sobotním odpoledni stojí pidižvík na podstavci slávy, obklopen cenami za první, druhá a třetí místa, obletován a vzýván pokornými psavci, do jejichž myslí se vkrádá společná myšlenka: "Co když to letos budu já..."

Jeden z nich s radostným dojetím sevře pidižvíka v náručí, plameny ohně vynesou vítěznou povídku nebo báseň ke hvězdám, a každý z trampů a hvězdy v nekonečném vesmíru budou vědět, kdo to v letošním ročníku trampské literární soutěže o Zlatého Trapsavce dotáhl nejdál. Psavci bez cen skloní hlavy a zažehrají na členy poroty.

Bylo to právě na jedné slezině porotců, kde se objevila myšlenka pomoci psavcům - naprostým začátečníkům - vydáním poučující příručky. Za dlouhá léta se myšlenky nikdo nechopil, takže to činím nyní. Odpusťte, jestli je to skutek příliš domýšlivý...

Následující praktické rady byly posbírány během třicetiletého putování za vidinou trapsaveckých cen a jsou určeny trampům a trampkám, pronásledovaným imaginárními postavami vlastnoručně vymyšlených literárních hrdinů, šťouchajících je do hlavy a vřeštících „Napiš o mě! Napiš o mě, ať mě každé zná!“ nebo těm, kterým zatrne, když před sebou vidí nepopsaný list papíru či bílé zářící prázdnou stránku Wordu. Především mají přispět k psavecké kariéře kamaráda zvaného Pomalá Tužka.

Trampský psavec se zrodil patrně v též čas jako první tramp, nanejvýš o pár dní později. Trampská tvorba má tedy dlouholetou tradici od písní a veršů něžně sentimentálních přes rozpustilé veršovánky až po práce vážněji zaměřené.

Vlasta Briggi Štefanová

Trapsavci píší srdcem, trampským srdcem: sentimentálním, stavovsky hrdým, nadřazeným nad paďoury i kovbojíčky a vůbec ostatní svět. Píší většinou pouze o sobě, svých potížích, problémech, pocitech. Chápou skutečnost i tvorbu po svém – často silně naivním – nazíráním na život, jeho hodnoty a smysl.

Pavel Kovář - „Bloudění jezdců trampského Pegasa...“

Co je úkladným nepřítelem trampského psaní? Povšechná kliše. Tomu, kdo nemá důkladnější čtenářskou průpravu, kdo nemá nápaditější vztah k jazyku, se vnucují pořád. Kde se berou? Jsou to jakési ustálené formule, které jsme čítali v památníku, ale také některé zastaralé postupy lumírovské školy. Visí však všude ve vzduchu a často tak nešikovně, že přes ně nevidíme, jak je skutečnost zelená.

Josef Peterka - „Tráva záplatovaná kopretinami“

Jeden kamarád, říkejme mu důvěrně Pomalá Tužka, od mateřské školky vymýšlel pěkné říkanky a později na letním táboře zaujal příběhem o hodném syslovi. Vypravěčské „střevo“ s ním rostlo do chvíle, kdy si přečetl výzvu k účasti v literární soutěži Trapsavec. Pomalá Tužka napsal, poslal a skončil na žebříčku hodnocení tak nízko, že se u výsledků na vyhlásovací tabuli musel sehnout.

Na nesmělý dotaz ohledně hodnocení povídky mu odpověděl jistý známý porotce: „Už se na tvou povídku nepamatuju, ale bylo to upovídáný, dlouhý, nesrozumitelný, nemělo to hlavu ani patu, a ve slově *prchli* jsi napsal měkké i.“

Pomalá Tužka byl zdrcen.

„To měkké i tam bylo správně!“

„Nebylo. Napsal jsi: *Srny prchli*.“

„Ale o stránku předtím byl s nima i srnec!“

„Toho jsem si nevším. Jinak to nebylo špatný, piš dál!“

Porotce poplácal mladého nadějného psavce po zádech a rychle odkráčel. Pomalá Tužka zmateně postával u výsledků. První myšlenka ho pobídla, aby s povídkařením skoncoval. Když jsem tak špatný psavec, tak raději nebudu žádný! To se nelíbilo hlavnímu hrdinovi z oné málo ceněné povídky, zvanému Kid, který nakopával Tužkův mozek tak dlouho, až přesunul první myšlenku ze zbabělé na statečnou.

Pomalá Tužka zdvihl hlavu, hrdým pohledem zdrtil tabuli s výsledky a rozhodl se. Naučím se psát prózu! Hlavně snadno a rychle!

A začel se do naší příručky.

Začínající autoři se domnívají, že ve chvíli literární tvorby je nutné mít nadšené rozpoložení mysli.

"Z tvé povídky je znát, že byla psaná planoucím srdcem, v úžasné pohodě a s humorem," rozplýval se onehdy jeden začínající autor nad povídkou ostríleného mazáka.

Ostrílený mazák zamumlal něco v tom smyslu, že při psaní povídky velice trpěl a měl chuť se odstřelit.

Poučení: náměty, nápady a políbení slečny Múzy je třeba přijímat srdcem otevřeným, vnímavým, romantickým, nadšeným, soucitným - ale tvořit je třeba chladnokrevně, vypočítavě, bezohledně a vykalkulovaně.

Pěkně to napsal Zdeněk Šmíd v knížce "Nejlepší holka našeho života aneb Miss Porta" – totiž že nikoho nedojme, když se dojíká autor.

Čtenář se citově projeví jen tehdy, když autor použije takové jazykové a dějové prostředky, aby ho k tomu donutil.

Platí to o humoru, napětí, strašení, zamilovanosti, atd.

Shrnuto - k vymýšlení příběhu je potřeba žhavé srdce, k sepisování na papír je potřeba chladná mysl!

Jak často psát? Každý den. Tím nemám na mysli úmornou dřinu profesionálních autorů, kteří jsou schopni chrlit desítky stran textu za pár hodin, ani slogany typu „Ani den bez řádky!“ nebo „Jedině psaním se naučíš psát!“. Pomalá Tužka nemusí mlátit do klávesnice každý den od rána do večera, aby se stal spisovatelem. Stačí neopouštět na příliš dlouhou dobu svět příběhů ve vlastní představivosti. A hlavně - písemně zaznamenávat, co se v tom světě odehrává. Jakmile se autor probudí, už se má jako dravá šelma plížit po okolí a pátrat po nápadech, námětech, příbězích, zajímavých scénách a postavách. Když ulehne ke spánku, vytrénovaná představivost dohodí do usínající hlavy nápad, obvykle nejlepší, jaký kdy mohla dostat. Běžný psavec si řekne: „Takovou pecku si přece budu pamatovat, ráno si to zapíšu!“ Chyba lávky. Ráno si ani nevzpomene, že nějaký nápad dostal. Ovšem zkušený psavec není líný vstát, rozsvítit a vzácný nápad si zapsat. Kam? Do psaveckého **notýsku**.

První věc, kterou by měl Pomalá Tužka na své spisovatelské dráze udělat, je zajít do papírnictví pro notýsek na psavecký zápisník. Každý pořádný spisovatel má svůj notes. Do notýsku se zapisuje co autora napadne, co kde vidí a pozoruje, co by se později mohlo hodit do nějaké povídky. Vhodné je vlepovat zajímavé výstřižky nebo fotografie, kreslit náčrtky a plánovat osnovy dějů.

Další předmět z papírnictví, který by si měl Pomalá Tužka pořídit, je **nástěnka**. Jakkoli to zní směšně, nástěnka je pro spisovatele nepostradatelná. Byli jste někdy u kartářky? Správná jasnovidka má stůl pokrytý různými předměty.

Pokud chce spisovatel začátečník získat metodické informace o psaní, a naše příručka mu právem připadá jako hračka pro děti, má k dispozici řadu zdrojů, kde ho naučí psát s patřičnou uměleckou odborností.

Na internetu na psavce čekají literární servery, stránky s návody na „tvůrčí psaní“ a dokonce i nabídka placených spisovatelských kurzů.

Ve veřejných knihovnách si literární věda zabrala vlastní hojně obsazené regály.

Hledání opravdové odbornosti má nevýhodu – psavec se musí vyznat. Například v následujícím citátu:

„Literární dílo vzniklé tvůrčím procesem poznávacím a zobrazovacím má svébytnou výstavbu v organizaci. Tvoří je mnoho dílčích složek, které od základní myšlenky až ke slovíčku tvoří uspořádanou jednotu. Jazyk je nezbytnou součástí této jednoty, jeho prostřednictvím se vyjadřují jiné složky výstavby literárního díla, jako je kompozice a tematický i myšlenkový obsah.“

Který čtenář po přečtení citátu zajásal, že konečně ví o čem je v literatuře řeč, ten má právo dočíst tuto příručku se znechuceným výrazem ve tváři.

Cizí pohlednice s obrázkem moře, šňůra korálů, vyřezávaná krabička s mysliveckým motivem, vázička se suchou růží, popelník zdobený sádrovým psíkem, háčkovaná dečka, lampička s proutěným stínítkem, neplatná mince, tlustý kocour, havraní brko a hrnek s kafem. To jsou ty správné atributy vhodné nejen pro kartářky, ale i pro spisovatele. Ovšem v našem případě neužíváme jasnovidický stolek, ale obyčejnou korkovou nástěnku, jaká se dává nad pracovní stolky školáků. Pokud nemáme na nástěnku místo, stačí čtvrtka papíru na kreslení, vložená do psaveckého notýsku.

Na nástěnku patří všechny možné obrázky, výstřižky, fotky, mapky, přírodniny, papírky a kdoví co ještě. Celý obsah nástěnky by měl směřovat k povídce, která je právě tvořena. Úkolem nástěnky je zachytit atmosféru, v níž se budou postavy pohybovat, žánrovou čistotu příběhu, styl postav a přivolávat inspiraci.

Jak postupuje kartářka? Vyloží karty na stůl, pohlédne na pohlednici s mořskou zátokou a řekne: „Čeká vás, milý pane, dlouhá cesta.“ Krajka a korále přivolají kartářce myšlenku na novou známost, se kterou zákazník udělá štěstí. Neplatná mince pohovoří o bohatství, kocour dodá nápad na krutou zimu a hrnek s kafem poslouží k výpočtu ceny za věštbu.

Podobně jako kartářka postupuje psavec při využívání nástěnky. Všechno co se týká prostředí povídky, stylového oblečení, nálady, podoby hrdinů by mělo viset na nástěnce!

Jako ilustrace k příručce jsou předvedeny různé druhy nástěnek, vždy s jiným zaměřením podle témat, která se objevují v trampských povídkách. S tématem romantickým, hororovým, akčním a běžně lesně campovým. Pohlížením na nástěnku pracuje fantazie, nápady se jen množí, a psavec ve zvoleném žánru a stylu nezabloudí.

Jak zvládnout interview

Představme si situaci: po trapsaveckém tlachovišti chodí redaktor z rádia okresního formátu. Uloví psavce. Vychrlí čtyři otázky, které mediální pracovníci pokládají spisovatelům vždycky:

„Od kdy píšeš?“

„Jak ses dostal ke psaní?“

„Kam chodíš na nápady?“

„O čem právě píšeš?“

Proč jsou to zrovna tyhle čtyři otázky? Kdo ví, snad opravdu posluchače nebo čtenáře zajímá zrovna tohle. Podobné otázky se pokládají i muzikantům, ale v upravené podobě:

„Od kdy hraješ?“

„Jak ses dostal ke hraní?“

„Kam chodíš na nápady při tvorbě písni?“

„O čem jsou tvé písně?“

Vraťme se na tlachoviště. Redaktor položil ony čtyři otázky, psavec rudne a mlčí. Neví jak odpovědět. I zkušeného psavce zaskočí mediální čtyřka, pokud není řádně připraven. Běžné interview vypadá takto:

„Od kdy píšeš?“

„No, já – ehm, no dlouho, ve škole už...“

Pošlete svého hrdinu na vandr!

Psát povídky z trampského prostředí není jednoduché. Psavec se musí utkat s faktory, na které „civilní“ autor, a to ani spisovatel dobrodružné nebo cestopisné literatury, běžně nenarazí:

◆ Časový prostor

Pro rozvoj děje můžeme využít dobu od pátečního odpoledne, začínající odjezdem hlavního hrdiny na vandr, do nedělního podvečera, kdy se nám vrací ze země romantiky do pracovního procesu. Pokud potřebujeme, aby hlavní hrdina setrval v ději delší dobu, existuje jediná možnost - poslat ho na velký vandr. Samozřejmě můžeme hlavnímu hrdinovi, po vzoru Pomalé Tužky ho nazýváme Kidem, pro toulání věnovat neomezené časové možnosti, ale to by mu čtenář mohl závidět. Solidním trikem je, vůbec se o čase nezmiňovat, aby byl hlavní hrdina pánem svého času.

Pro Kidovo brouzdání přírodou je po ruce výběr ze čtyř ročních období, čímž se ozvláštní alespoň prostředí, v němž se Kid bude pohybovat. Pokud ho pošleme na vandr v zimě za třeskutého mrazu a donutíme ho zapomenout ve vlaku spacák, je úspěch z hlediska časového prostoru u čtenáře zaručen.

Roční období může hrát v povídce klíčovou roli. Když se bude hlavní hrdina Kid cákat v rybníce v červenci, těžko čtenáře zaujmeme. Když ho hodíme do rybníka v lednu, máme o dramatickou zápletku vystaráno. Ovšem nejceněnější je nápad na povídku, v níž by se roční období vůbec nevyskytovalo. Hrdinové by si vystačili sami mezi sebou a nemuseli by brát na ohled na počasí. Ale taková povídka o trampech, v níž by se počasí nevyskytovalo, snad ani neexistuje!

„Jak ses dostal ke psaní?“

„Dostal jsem se tak, že jsem tak nějak začal psát...“

„Kam chodíš na nápady?“

„Jo, to nevím, tak nějak, dyž to přijde...“

„O čem píšeš?“

„No tak já píšu – o kamarádech většinou...“

Redaktor se chytne bulvárem vonící odpovědi a vystřelí:

„A co píšeš o kamarádech?“

Jsou tvoje povídky sondy do povah a činů svých přátel?

Třeba do intimních vztahů?“

Psavec vyrazí zoufalý výkřik:

„Tohle se vysílat nebude?“

Nebo snad jo?!“

Ano. Přesně takhle se to odvy-sílá, případně zařadí do článku o nadějném spisovatelském dorostu.

Není domýšlivé, naopak je prozíravé, když i prostý začátečník si nacvičí odpovědi na mediální čtyřku. Zde je nástin vhodných odpovědí:

„Od kdy píšu? Nevzpomínám si. Už na základce jsem spolu-žačkám rozdával básničky.“

„Jak jsem se dostal ke psaní? Vždy se mi líbilo, jak se na bílý čistý papír pokládají pís-menka, a když jich je hodně, vykoukne na mne z toho papíru příběh. Příběh, který když zaujme, stane se povídkou. Zvykl jsem si na příběhy a už bez nich nemohu být. Navíc mi mohou přinést cenu z Trapsavce.“

„Kam chodím na nápady? Stačí se rozhlédnout, všude kolem je tolik inspirace...“

Pokud je v dohledu mladá nadějná autorka, psavec neo-pomene v tomto okamžiku na

◆ Pevně stanovené archetypy

Tramping má jako každá jiná oblast lidských činností své ustálené charaktery, které jsou pro tuto oblast typické. Jsou to především:

Kamarád

Šerif

Toulavý samotář

Průvodčí ve vlaku

Hajný

Dívka s kytarou

Mastňák

Hostinský

Chatař

Otec dívky s kytarou

Jako správné archetypy mají tyto postavy své předpokládané charakteristiky:

Kamarád – oddaný, silný, statečný, obětavý

Šerif – rozhodný, zásadový, má vždycky pravdu

Toulavý samotář – nevyzpytatelný, něco skrývá

Průvodčí ve vlaku – pomstychtivý a zlídný

Hajný – zosobněná přísnost

Dívka s kytarou – krásná, milá, věrná,

Mastňák – škoda slov

Hostinský - neutrální

Chatař – nechápavý, pohodlný, pomalý

Otec dívky s kytarou – bacha na něj

Promíchání očekávaných charakterů u archetypů umí vytvořit skvělou zápletku, ale vyžaduje od autora osobní odvalu. Představte si povídku, kde má šerif vlastnosti mastňáka – ta se píše sama. Ovšem na hlavu autora se může snést vlna kritiky nebo ještě něčeho horšího. Trampské archetypy jsou posvátné, není radno si s nimi zahrávat, a když ano, tak jen když došly nápady a uzávěrka Trapsavce je za dveřmi!

ni významně pohlédnout.

„O čem píšu? To je otázka citů...“ – zde psavec vrhá na mladou nadějnou autorku další významný pohled a přestane redaktora vnímat. Není možné, aby tohle nezabralo!

Redaktor s obdivem mumlá díky a couvá, mladá nadějná autorka se pýří jako laňka na pasece.

Ale dosti žertů - doporučuji se na mediální čtyřku dobře připravit a odpovědi se naučit z paměti, případně je stále nosit u sebe v psaveckém noťsku.

Může se přihodit, že otázku z mediální čtyřky položí třeba porotce na semináři - každý autor by měl být schopen o svém díle plynule pohovořit!

Nevríte pochybovačně hlavou. Skutečně došlo k tomu, že jistá populární folková zpěvačka a spisovatelka odpovídala ve známém rádiu na mediální čtyřku doslovně takto:

„Já osobně tvořím tím způsobem, že mě to prostě napadne.“

„Ta myšlenka přijde tak nějak.“

„Ta čeština, že jo, je to složitý problém.“

Jak vidíte, ani profesionální interview není pod tíhou mediální čtyřky žádná legrace!

Kde se vyskytují trampové, tam se vyskytují i jejich příběhy. Nádraží, vlak, ulice vedoucí k nádraží, příroda, lesy, skály, campy, řeky, hospody - a dost. Pokud autor použije jiné prostředí, například pracoviště v zaměstnání, tak je to kvůli těšení hlavního hrdiny na víkend.

Co se s tím dá dělat? Něco podobného, jako s časovým prostorem. Standardní místa výskytu trampů se musí odlišit od běžné podoby. Pomůže nám nástěnka, ozdobená obrázky různých lesů, pro děj jako kulisa příhodných. Les může být nevlídný, zasmušilý, hrozivě pustý, bledulovitě jarní, zářivě nedělní, zadumaně podzimní, smutně deštivý, chrastivě zasněžený...

Když hlavní hrdina Kid prožívá nějaké trauma, přihrajeme mu les sklíčený, zahmyzený nebo rovnou pokácený. Pokud se jedná o pěknou milostnou scénu, obklopíme Kida lesem radostným, s lehkým vánkem, šumícími větvemi, hebkým pažittem a dovádíivými motýlky.

Styl a náladu tramského prostředí použijeme v souladu s dějem a vnitřním hnutím hlavního hrdiny nebo naopak. Kouzelník Kontrast, popisovaný vedle, ať se prožene standardním prostředím a přihraje do povídky neotřelou svěžest psavců pokročilých – stačí poslat rozveseleného Kida z útulné barvotiskové hospody do lesa temného a hrozivě pustého. Pokud mu za krk přihodíme hysterickou veverku se rdousivými sklony, je o pointu postaráno.

Máme za sebou výklad tří základních pilířů tramských povídek, což je časový prostor, zaběhnuté archetypy a stálé prostředí. Kombinací, kontrastem a narušováním pilířů získáme nepřeborně originálních nápadů. Důvěrně: pilíře v základní podobě dodržují jen začátečníci. Jejich povídky jsou logicky považovány za průměrné a leckdy i za klišé!

Příručky literární vědy se o Kontrastu zmiňují letmo ve spojení s humornými povídkami. Nepochybujeme o tom, že Kontrast si zaslouží velké písmeno a přívlastek kouzelník. Kontrast vyjadřuje něco odlišného, opačného, rozdílného a naprosto nepodobného. Těmito vlastnostmi Kontrast příběhy oživí, postavy zlidští a oddělí od sebe, prostředí učiní zajímavým a krajinu plasticky zviditelní. Při psaní povídek Kontrast pomáhá kde se dá:

– co se šedohmotnou skupinou Kidových osadníků? Dejme je s ním do Kontrastu. Chytrý a hloupý, skromný a pyšný, statečný a zbabělý, moudrý a potrhlý, pečlivý a nepořádný

- kde bychom měli seznámit Kida s paďourskou dívkou? Pošleme je na hlubokoprašnou cestu a slečně obujeme střevíčky na vysokém podpatku

- romanticky kýčovitý západ slunce postavme za okna vlaku, v němž se právě odvíjí drsná realistická scéna se sociálním nádechem (tj. průvodčí chce jízdenku).

Při psaní humorných povídek je kouzelník Kontrast nepostradatelný. Je základní kamenem humoru. Pointa založená na Kontrastu nezklame!

Putování za rozpletením zápletky

Vybavujete si filmové scény, kde hrdina spisovatel nebo hrdinka spisovatelka usednou ke stolku s psacím strojem, nyvým zrakem se zahledí do francouzského okna, krytého povívající záclonou a vedoucího do stinné zahrady s vrcholky hor na mlžném obzoru, položí prsty na klávesnici a doprostřed bělostného listu papíru, zasunutého do válce, nat'ukají KAPITOLA PRVNÍ? A pak ty prsty běhají po klávesnici jistě a rychle, načež spisovatel či spisovatelka s oddechnutím vytáhnou list ze stroje a řeknou: "Kniha je hotova, zajdu si k nakladateli pro honorář"? Tak tohle nemá cenu zkoušet. Jsou i jiné filmové scény, kdy hrdina spisovatel sedí nad psacím strojem a zoufá si, protože ho napadá jen odťukání sloganu KAPITOLA PRVNÍ.

Když povídka neplyne z hlavy volně a tak rychle, že klávesnice nestačí, nezbývá než sáhnout po sestavení dějové osnovy. Tu tvoří (jak se učí na základní škole) následující obsahové části:

- úvod
- rozvíjení děje
- zápletky
- krize
- rozuzlení zápletky
- závěr s ponaučením

Překvapivé a vtipné rozuzlení je naše stará známá a dobrá **pointa**.

Pevná a těsná mříž dějové osnovy sice svobodným trampům nesvědčí, ale s tím se nedá nic dělat. Nedovolme Kidovi, aby se flákal ve vlaku čtyři stránky, na páté vystoupil a tři věty před koncem začal uvažovat, proč jel na vandr. Vzpomeňme na bělostný list papíru! Vytáhněme

Tvorba
by měla
autorovi
přinášet
radost

ho z filmového psacího stroje a nadepišme si dějovou osnovu:

♦ **Úvod:** Kid vystupuje z vlaku a vyčítá si, že raději nezůstal doma a nenapsal si domácí úkol do školy. Není totiž ještě zcela kovaným vandrákem. (*nezapomínejme na pravidlo čtyř vět!*)

♦ **Rozvíjení děje:** Než se Kid vzpamatuje, vlak odjede. Zdrčený Kid myslí na to, že by rád odmaturoval s vyznamenáním, zatímco nad jeho hlavou se stahují mračna (opravdová).

♦ **Zápletka:** Kid se po zralé úvaze rozhodne skoncovat s trampinkem a stát se vzorným studentem. Ale kolem něj se rozkládá ponurá venkovská divočina a smráká se. Kid začne spílat trampským bůžkům, že ho z teplého a pohodlného města zavedli do nesnesitelné přírody.

♦ **Krise:** Bůžkové se naštvou a sešlou na Kida déšť, sníh a vítr. Kid se ještě neumí v přírodě o sebe postarat a hyne pod opelichaným smrčkem.

♦ **Rozuzlení zápletky:** Pod smrčkem Kida nachází zkušený vandrák, odvede ho k trampskému ohni a na jeho nářky ohledně nesplněné školní povinnosti udělí moudrou radu: "... to vopiš vod spolužáka, vole!"

♦ **Pointa** (*pokud chceme čítankový příběh trochu přikořenit*): Neznámý zkušený vandrák je novým třídním učitelem Kidovým a přípravu na školní hodinu mu odpustí. Ale za to mu navrší hromadu úkolů z lesní moudrosti ...

Pomalá Tužka si označil barevnými čarami, kde body osnovy v textu začínají nebo končí. Potom ho překvapilo, že úvod do děje spotřeboval celé čtyři strany, zatímco mnohem důležitější popis krize jen dva odstavce!

Pozor na první čtyři věty!

Je pravidlo, že čtenářovo rozhodnutí, zda povídku číst či odložit, mají na svědomí první čtyři věty.

Proto je třeba, aby tyto věty byly informačně co nejobsáhlejší – navodily atmosféru, začaly hlavní děj a pokud možno se v nich hlavní hrdina Kid objevil, aby čtenářům přišlo líto povídku odložit a nedozvědět se, jak to s tím Kidem vlastně dopadlo.

První věty nesmějí být příliš zdlouhavé. Nelze z nich sestavit celou první stranu, případně je vychytrale prodloužit rozvětvenými souvětími na několik dalších stran, aby byla podle pravidla čtyř vět udržena čtenářova pozornost do nekonečna. Běžná chyba začátečníků je rozdrobit start povídky větami podobnými těmto:

Můj děda měl vždycky pravdu. Ne tedy úplně vždycky, ale většinou. Když jsem byl malý, rád jsem věřil tomu co říkal, ale když jsem vyrostl, více jsem o jeho slovech přemýšlel. Rád jsem vzpomínal na dědova slova, a teď když vám chci vyprávět příběh, který se stal mně a mému dědovi, musím přiznat, že děda měl zase pravdu.

Jaký začátek, taková povídka. To by měl mít Pomalá Tužka na paměti!

Povšimneme si, že když autor propadne trudnomyslnosti z nedostatečně zapletené zápletky a neví jak psát dál, pošle hlavního hrdinu do hospody. V tomto neutrálním prostředí nechá děj utvářet:

- a) neznámým hostinským
- b) neznámým pobudou
- c) neznámým hajným
- d) neznámým lesním strašidlem.

Tento způsob můžeme jen doporučit, vždycky zabere! Navíc se vtipnou a hezkou pointou může stát, že pobuda je ve skutečnosti hajný, hajný je ve skutečnosti lesním strašidlem, lesní strašidlo je hostinským a hostinský je pobudou (což nemusí být překvapivé).

O práci spisovatele...

Podíváme-li se na internetu na přehled stránek literátů, básníků, spisovatelů a literárních spolků jistě vydechneme: to je jich tolik? Jak se mám já, trapsavecký mraveneček, s tolika autory měřit a rovnat?

Ačkoli je tenhle pocit na místě, neztrácejme sebevědomí. Když se začteme tu i onde, tak zjistíme, že je to čtení plytké a čas kradoucí. Zastavíme se u stránek, které se tváří jako poučné a chtějí za to peníze. Mívají názvy jako "Jak se stát spisovatelem" nebo "O práci spisovatele", případně "Tvůrčí psaní".

Na takových webových stránkách se dozvíme, že spisovatel má umět česky, má být pilný, pojmát psaní jako řemeslo a podobně. Proti tomu se nedá protestovat, ale protest si zaslouží právě to „psaní“. Nikde se nepojednává o „vymýšlení“!

Nastoupit, vystoupit

Tohle není o vlaku, ale o vstupu a výstupu z děje povídky.

Výstup je jasný – odbudeme pointu a snažíme se zbytečně neprotahovat závěr. Vážíme každou větu, abychom pointu nerozmělnili. Na druhé straně musí být pointa popsána jasně a srozumitelně, aby i klimbající čtenář závěr povídky pochopil.

Horší je to se vstupem. Valně povídek začíná tím, že hlavní hrdina odněkud odchází (z nádraží, z hospody, z campu, z léčebny). Pokud si po cestě nezlomí nohu, je popis odchodu zbytečný.

Začneme-li povídku odchodem „odněkud“, musíme popisovat cestu „někam“, kde se teprve začne něco dít. A to je škoda.

Pomalá Tužka by měl povídku zahájit příchodem „někam“, kde se může bez otálení rozvinout děj (například Kid vstoupí s kytarou do hospody, odmítne zahrát Pampelišky a štamgast ho praští pultitrem).

Literární metodika nám radí, abychom první stránku textu zahodili, čímž by se začátek povídky dostal až na druhou stranu, kde je údajně položen správně. Pro začátečníka je to rada nelogická. Ale my víme, že při škrtnutí první strany se nejedná o nic jiného, než uplatnění metody „vstoupit někam“.

Poučné literární stránky říkají: **je to o tom, co spisovatel prožívá, čím se trápí, co chce o sobě sdělit**. Spisovatel v luzném rozpoložení usedá ke klávesnici, svěřuje jí svůj bol a vymáhá zveřejnění na nakladateli a soucit na čtenářích. Do téhle sorty autorů patří třeba jistá spisovatelka, která tvoří podle svých slov „jen když je jí smutno“.

Pomalá Tužka se rozhodl pro **Příběh**. Odkrývání autorských pocitů může odložit na dobu psavectví zralejšího, kdy rozpozná, co „přibarvit“ a co ututlat...

Praktické příklady:

◆ Pocity autora

Kid prožil bezesnou noc. Nad jeho spacákem kroužila sova, podobně jako jeho myšlenky, které ho užíraly. Jeho nitro bylo rezerváno, něco mu říkalo, že jeho život visí na patce chleba, kterou měl ve žracáku pod hlavou. Kid neodmítal ty myšlenky, vzpomínal na různé situace, které mu ubližovaly, od dětství, přes školní roky, ach, kde zůstala ta divoká Maruška, ta, která po něm hodila svačinu, když loudil, a ona nepochopila o co loudí? Kid myslel dál a myšlenky se odvíjely, třeba že kdysi na táboře ztratil zubní kartáček a nikdo ho neměl rád. Ráno bude líp, otevřou se obzory, a Kid s novou nadějí půjde dál, tam, kde se snad pořádně vyspí.

◆ Příběh

Kid prožil bezesnou noc. Nad spacákem kroužila sova, a Kidovi něco říkalo, že jeho život visí na patce chleba, kterou měl ve žracáku pod hlavou. Tady, vysoko v kopcích, prodejnu s pečivem nenajde. Šustění křídel ho drželo v bdělosti a Kid ve spacáku odhodlaně svíral v ruce nůž. Vetřelec, který by usiloval o Kidův život, musí očekávat nelítostný souboj, chráněného dravce

Kouzlo setrvačnosti

Kdysi na trapsaveckém semináři se jeden z porotců "obul" do autora s obviněním, že ve svém příspěvku napodobil styl jistého populárního básníka. Překvapený autor se bránil tím, že sice onoho básníka rád čte, ale nikdy by si nedovolil jeho dílo napodobovat. Porota nevěřila a body padaly dolů.

Co se vlastně stalo? Nechtěně došlo k setrvačnosti spisovatelského stylu. Pokud si psavec přečte těsně předtím, než usedne k vlastní tvorbě, dílo někoho jiného, začne tvořit oním cizím způsobem. S tím se určitě každý setkal. Tenhle trik je velice užitečný - problém je, jak ho používat, aby na to nikdo nepřišel. Porotce praští do očí, když šestnáctiletý autor napíše povídku o výletě na Kokořín stylem a slovníkem Ernesta Hemingwaye.

Nezavrhujme tento trik jen proto, že se pohybuje na hranici tvůrčí etiky. Pokud si chceme vlastní styl vylepšit, pro to nevyužít? Vždyť kolik autorů detektivek ovlivnil Raymond Chandler! Na druhé straně setrvačnost stylu zůstane neodhalena, když si před vlastním psaním pročteme díla dvou nebo tří autorů najednou. Mozkový mixér se roztočí, a z autora vypadne dokonalý psavecký styl. Proto přidat trošku setrvačnickového triku do vlastního psaveckého hrnce neuškodí, a to zvláště básníkům ...

nevyjímaje. Po půlnoci šustění křídel ustalo. Kid odložil nůž a usnul s pocitem vítěze. Pocit vítěze mu vydržel až do rána, kdy zjistil, že poslední kousek chleba sežrali rejskové a kamarád Pazour, který vstal dřív.

Kdo je hlavním hrdinou? Já nebo on?

Pomalá Tužka má v mysli jasně narýsován příběh, jeho postavy se nemohou dočkat, až jim klávesnice vdechne život - ale Pomalá Tužka váhá. Jaký druh vyprávění má zvolit? Jaký je zrovna pro tuhle povídku vhodný? Na výběr má tři základní formy:

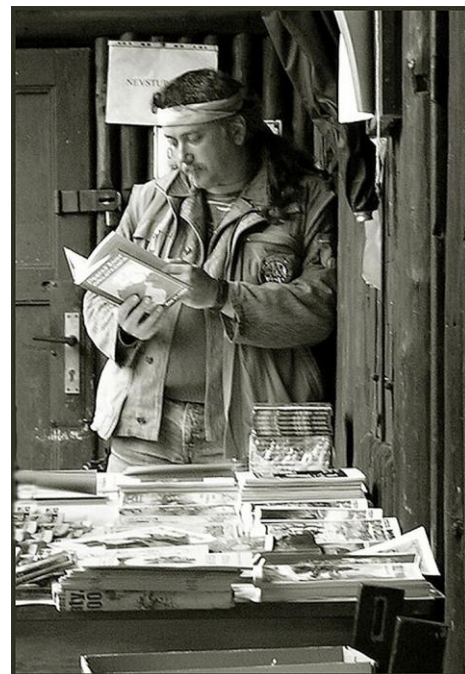
◆ „ich forma“ (přímá řeč)

Vhodná pro případ, kdy potřebujeme popisovat vnitřní pocity Kidovy, jeho nálady a důvody rozhodnutí. Velkou nevýhodou je, že při popisu okolí zahrnuje jen to, co Kid může na vlastní oči spatřit. Ostatní postavy jsou v „ich formě“ poněkud nečitelné.

Šel jsem na Smíchovské nádraží, ale kamarádi tam nebyli. To jsem ještě netušil, že trucovali a raději jeli na tramp z Hlaváče, aby mne nemuseli potkat. Ani jsem se jim nedivil. Když jsem počtvrtý daroval cizí vesnický holce svou domovenku, šerifa to fakt namíchlo. Ale co je to za nápad, nechat vyšít domoviny ve tvaru srdíčka? Ať se tedy nikdo nediví.

◆ popisný způsob (autorská řeč)

Tradiční psaní. Nejčastěji používaná forma, vhodná pro začátečníky, vhodná pro dobrodružné prózy, nebrání popisu čehokoli, dovolí střídat

Musíme
mít co povědět,
abychom se
mohli rozhodnout,
jak to říkat

popisy, dialogy, vnitřní monology – dovolí všechno.

Příklad:

Kid šel na Smíchovské nádraží, ale kamarádi tam nebyli. Zlobili se na něj tak, že raději jeli na tramp z Hlaváče, aby ho nemuseli potkat. Postupně čtyři domovenky Kid rozdál cizím vesnickým dívkám, aby si naklonil jejich city, a to osadníci neunesli. Ale Kid za potupení domovin nemohl - byly vyšity v podobě srdce, a tak neodolal.

◆ vlastní pohled vypravěče

Forma pro fajnšmekry a pokročilé psavce. Zajistí, že se literární kritik zdrží nepříznivého posouzení dílka. Umožní všechna možná hlediska, plynulý přechod do ostatních forem, třírozměrný obraz okolí příběhu, je prostě skvělá. Nevýhodou je její „uměleckost“, která vyžaduje hodně přemýšlení, invence, bohatou slovní zásobu a plýtvání nápady.

Příklad:

Bylo mi ho líto, hnal se na vlak a kamarádi nikde. Raději jeli odjinud, aby se na něj nemuseli ani podívat. Ale na ně jsem myslel také s pochopením, vždyť to byly čtyři domovenky, které Kid jen tak rozdál, aby si získal srdce vesnických dívek. To je právě to - ty rozdané domovenky byly také ve tvaru srdce! Tak co jsem měl dělat? Bránil se Kid.

Osobní poezie netáhne

Nechme Pomalou Tužku hledat vhodnou formu pro svou povídku a posedme chvíli u ohně básníků.

Jeden psavec-básník se domáhal informace, proč jsou jeho verše opomíjeny. A přitom mají rýmy a rytmus podle pravidel! To bylo správně - pěkné verše a podle pravidel, ale bohužel - jak autorovi šetrně sdělit, že osobní poezie je čtenářům nesdělitelná?

Osobní poezii píše každý. Při milostném vzplanutí, při nově náladě, ve chvílích tesknoty. Pár veršů a hned je líp. Jen autor ví, co se mu přitom komíhalo hlavou. Příklad:

Čekal jsem na tebe

ty jsi nepřišla.

Na místo, které známe

ty a já

jsi nepřišla.

Měsíc na nebi se posmíval.

Něco jsem špatně udělal?

Solidní základ pro básničku. Ale je to jen osobní poezie ... K tomu, aby čtenář spolu s autorem slzel nad mizející láskou, je málo niterných informací, žádná obraznost a prožitek, autor se schovává za citově okoralou šlupku a stydlivě ji nechce před čtenářem sloupnout. Čtenář mu to vrátí tím, že o básničku nejeví zájem.

Co s tím? Hodně číst a zkoumat díla jiných básníků. Jenom tak se dá překročit hranice, dělicí osobní poezii od poezie opravdové ...

Jeden známý literát prozradil zajímavé pravidlo literární tvorby:

„Špatný spisovatel se pozná podle toho, že jeho hrdina ráno vstane, jde do práce, a nakonec jde domů spát.“

Ovšem, jak se pozná dobrý spisovatel, onen publicista neprozradil. Nyní je na místě namítnout, že spousta proslulých a čtených spisovatelů komponuje své příběhy tímto způsobem - co je tedy vlastně špatně? Nejspíše jde o největší tajemství psavectví, tajemství dvou rozdílných pohledů na pohyb hlavního hrdiny v příběhu.

Jestliže chce příběh vyprávět začátečník příliš talentem neobdařený, postupuje obvykle v časové přímce hrdinova vidění. Hlavní hrdina Kid někam přijde, něco se mu stane, Kid se naštve, vyřeší zápletku a zase odejde. Při pouti Kida od prvních čtyř vět k závěrečné pointě stojí vedle něho jako plot prostředí, v němž se děj odehrává, a to včetně ostatních vedlejších postav. To je způsob vyprávění, který se běžně používá.

Vyprávění v kruhovém pohledu je na fantazii autorovu náročnější. Představme si příběh jako placatý kruh, do něhož Kid vstoupí a pohybuje se všemi směry, jak mu zápleтка přikáže. Tento placatý kruh je obydlen mnoha postavami, příběhy, minulostí a budoucností, a je jen na úsudek psavce, co všechno vybere a použije.

◆ Příklad příběhu v "přímce"

Kid vstoupil ho hospody. Byla to stará hospoda, příliš neudržovaná, židle a stoly jako stádo na zašlapané podlaze, a výčepák jakoby přirostl k pultu.

Na trapsaveckých seminářích se autorovo posuzování prací z hlediska literární kvality probíralo od počátku věků. Má si dílko posuzovat autor sám nebo ho má předložit sourozencům, známým, kamarádům, sousedům nebo učitelce ve škole, aby mu řekli, jestli stojí zato báseň nebo povídku přečíst? Rodiče raději vynecháme. Na jednom obzvláště dramaticky vyhoceném semináři se řešil i počet takto hodnotících čtenářů. Kolik jich má být, aby si autor byl jist kvalitou? Deset? Sto? Tisíc? Nejspíš ani jeden. Takoví hodnotící čtenáři neříkají pravdu, dílko raději pochválí než by pohanili, a navíc - pokud povídka pojednává o nějaké příhodě z osady, mají čtenáři k povídce subjektivní vztah a jejich hodnocení podle toho vypadá.

Autocenzura pro zajištění kvality bohatě stačí. Provádí se takhle: psavec sepiše povídku nebo báseň a uloží ji na pár měsíců do adresáře s názvem "suplik". Po měsících dílko otevře. Jelikož mezitím zapomněl, o čem to bylo a jaké pohnutky ho vedly k napsání, přistupuje k textu jako neznalý čtenář a dílko ho buď příjemně překvapí nebo vyděsí. Tohle že jsem napsal? To jsem snad nebyl já! Potlačme vnuknutí dílko smazat a zkopírujme ho na bezpečné místo. Ještě se může hodit!

„Prosím o jednu žlutou ovocenku,“ poručil si Kid a stáhl se pod okno, kde si mohl na lavici pohodlně složit bágel.

„Čundráci chlastaj jako duhy,“ procedil výčepák děravým chrupem. „Dej si pivo nebo raději hned dvě! Jen se nestyd’.“

„Já se nestydím,“ zakvílel Kid, „ale prosil bych tu ovocenku. Mně bejvá po pivu špatně.“

Muž na něho chvíli zíral, potom otevřel dveře za pultem a přivlekl odtud basu limonád. „Sra-be,“ hučel si do děr v zubech, „to jsou dneska kšefty ...“

Aby udělal útratu, Kid do sebe nalil čtyři ovocenky a táhl lesem na camp, kde si ustlal a šel spát.

◆ Příklad příběhu v „placatém kruhu“

Kid vstoupil ho hospody. Výčepní, srostlý s hospodou jako suk v prkně, zrovna dokřičel na svou ženu, která za dveřmi kuchyně hlasitě plakala.

„Prosím o jednu žlutou ovocenku.“

„Čundrák a ovocenka? Jdi do háje. A ty tam neřvi!“ Výčepní vycenil na Kida děravé zuby. „Furt jí něco vadí. Vidiš ji? Nežeň se, hochu, nebo dopadneš jako já.“

Kid se s báglem a kytarou opatrně stáhl na lavici pod okno, ale pozornosti neušel.

„Tady máš jedno žlutý a ukaž, že jsi chlap. Ukaž to i tý náně uřvaný.“

Z hospody se Kid skoro vypotácel. Za plotem mezi kvetoucími jiřinami ho pozorovala sousedka, která se snažila zachytit křik z hospody.

„Ten dneska rádí,“ zamrkala na Kida. „Ale jinak von je hodnej ...“ Dodala to rychle, aby ji cizinec nemohl obvinít, že roznáší klepy.

Bylo to zbytečné, Kid si myslel svoje a raději řešil situaci vlastní. Ted’ mi bude špatně, to vím. Měl bych se vrátit a pozvracet tomu grázlovi lokál. Jak by se asi tvářil? Ale nakonec by to

Důvěrná chvílka

Kdo by nechtěl, aby jeho tvorba byla považována za vysoce uměleckou? Aby byl citován v kulturních časopisech a zařazen do seznamu velikánů české literatury? Ale jak přesvědčit čtenáře, literární kritiky, recenzisty a nakladatele, aby autorovo přání respektovali?

Jak si snadno a rychle pomoci k uměleckosti? Pošetilci to řeší erotikou, vulgaritou a tělesnými potřebami postav. Zapomínají, že to jsou pomůcky ožehavé.

Popsat milostnou scénu tak, aby nebyla vulgární a vulgární scénu tak, aby nebyla směšná, umějí jen zkušení psavci. A to ještě nemluvím o odbíhání postav na WC!

Vždyť v kolika povídkách je ranní vstávání ze spacáku provázeno vykonáním tělesných potřeb hrdiny bez navažujícího děje? Zkuste si tipnout. Této činnosti bývá věnováno více pozornosti, než třeba klíčovému setkání hlavního hrdiny s Maruškou.

Autor pošetilec se domnívá, že vykonání tělesných potřeb hrdiny ho posune na literární úroveň Ernesta Hemingwaye, který tuto scénu použil v knize „Stařec a moře“. Ovšem Hemingway nemohl tušit, že se jeho novela stane četbou čítankovou a vzorem začínajícím spisovatelům – možná by svou postavu za skladiště neposílal...

musela uklízet jeho chudák žena, a ta drbna tady by měla co roznášet po vsi - takže raději vyrazíme vpřed. Vid', kytaro, věrná družko, co nikdy nebrečí, pokud si nebrnkám Ascalonu?

Kupodivu, Kid plynule krácel lesní cestou, dokud nedorazil na camp, a bylo mu dobře, až povzneseně ... já už jsem asi dospělý, pane mistr, řekl lesu, když si ustýlal na jehličí.

Oba příklady jsou trochu kostrbaté, ale snad názorné. Ale umožní vrátit se o krůček zpět a pohovořit o magickém kotli, v němž se míchá děj s prožitky postav. O tom pojednávají tři základní způsoby vyprávění:

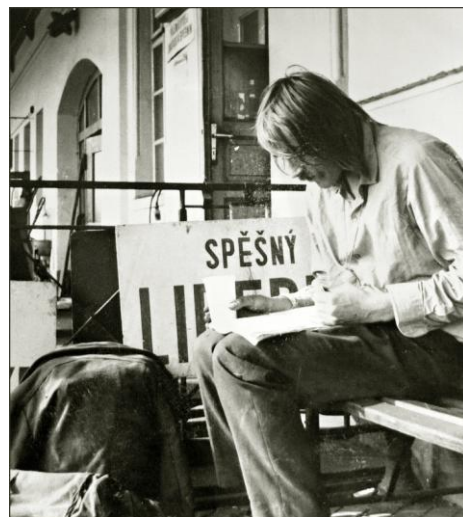
Objektivní způsob popisuje děj jako „kroniku“. Divák – autor nijak nezasahuje do plynutí děje, zůstává nezúčastněný opodál. Popisy děje, monology a dialogy jsou přísně odděleny.

Subjektivní způsob vyprávění umožní současné zobrazení děje i vnitřních prožitků postav – například co hlavní hrdina Kid dělá a zároveň co si myslí. Stírá se tu rozdíl mezi vyprávěním autora, dialogy nebo monology postav. Je to způsob moderní a efektní. Oba způsoby, objektivní i subjektivní, se mohou podle potřeby střídat.

Skutečnou psaveckou magií je **zpřítomnění času**, které umožní psát tak, jakoby děj probíhal před očima pozorovatele děje. U sloves se v tomto způsobu vyprávění používá čas přítomný a slova, která přítomnost navozují. Jsou to například:

už je tady
konečně přichází
tamhle stojí
dnes
má na sobě
právě otevřeli

Zpřítomnění času se dá doporučit pro dramaticky vyhocený děj, krizi a rozpletení zápletky.

Pravda není nutná

Do krve se onehdy rval za své dílko jeden začátečník, když mu bylo porotou vytknuto, že jeho povídka má příběh plytký, pointu žádnou, napětí na hranici usnutí a hlavní hrdina jedná nepochopitelně.

„Ale takhle to opravdu bylo,“ hájil se nešťastný autor. „Nevymyslel jsem si ani řádku, je to přesně podle pravdy!“

„No právě!“ shrnul problém přísný porotce.

No právě. Na jednu stranu je realita důležitá, o věrohodnosti nemluvě, na druhou stranu čtenář si chce ve svém drahocenném čase, věnovaném čtení povídek, taky něco užít.

Nejlépe si poradí ten autor, který na reálně prožitém námětu a příběhu vybuduje stavbu z fantazie a povídkářské teorie. Je to něco podobného jako poučka o žhavém srdci a chladné mysli.

A hlavně – autor by se nikdy na veřejnosti neměl ohánět sloganem „Takhle to ve skutečnosti bylo...“

Pohled nahoru, pohled dolů

Stalo se vám někdy, že po přečtení byť vydařené povídky jste se cítili unaveni? Jakoby vysílení náročným tělocvikem, s těžkou hlavou a ukroucenýma očima? Tento jev je následek působení literárního popisu krajiny. Moderní próza preferuje popis krajiny jakoby „filmový“, tj. střídání záběrů, celků, polocelků, detailů – příkladně první věta pojednává o modrém nebi, druhá o muchomůrce u cesty, třetí o látce přes potok ... hezká metoda, ale má svá úskalí pro toho, kdo v ní není pocvičen.

Pošleme Kida do přírody na obrázku a sledujme, jak si Pomalá Tužka poradí s jejím popisem:

Kid hleděl daleko do krajiny, na pěšinu v trávě a nádherně modré nebe. Líbily se mu ježaté huňaté smrčky zastíněné kopcem a vysoká rozvlněná tráva. U jeho kanad začínala stezka vedoucí k temnému kopci v dálce, vlnila se travou jako neposedné hádě, a modrá obloha s pásmem laškových mráčků zvala Kida blíž k obzoru.

Tam je kopec, tady cesta

I v té nejkratší povídce, pokud není přímo jen anekdotou, se neobejdeme bez popisu scény, v níž se postavy pohybují. Krajina, restaurace, camp, nádraží... Například krajinu popisuje Pomalá Tužka takto:

Za nádražím byla cesta trochu do kopce, po které šel Kid do lesa. Les byl hustý, ale Kid našel pěšinku. Kolem zarostlého lomu, o kterém se říkalo, že v něm straší, šel Kid až na kopec, kde se rozhlížel po daleké krajině. Smrákalo se a Kid si prohlížel vesnice a lesy v dálce.

Styl školního slohu Pomalé Tužce neodpustíme a poradíme:

Statický popis se oživí slovesem vyjadřujícím pohyb!

Znovu a lépe:

Za nádražím se táhla cesta do kopce, a na konci cesty se zvedal hustý les. Kid našel pěšinku, která se zatočila k zarostlému lomu, o kterém se říkalo, že v něm straší. Pěšina vedla neohroženého Kida dál za lom až nahoru na kopec. Smrákalo se, a před Kidem tiše usínaly bílé vesnice a samoty. Pod ochranou bloudící mlhy mlčely lesy na obzoru.

Nemusí jít jen o sloveso nesoucí pohyb – jakékoli sloveso popisu prostředí prospěje.

Čtenář je nucen se podívat dolů, potom nahoru, před sebe, dolů, ještě víc dolů, nahoru, dolů a konečně zase nahoru. Krční páteř dostala zabrat. Necháme čtenáře zmítat se nad povídkou a popřemýšlíme jak zařídit, aby Kidovo zírání do krajiny bylo pro krční páteř příjemné. Popis krajiny (i obydlí) by se měl řídit následujícím:

♦ Využití tzv. „zlatého řezu“, (což je místo při kompozici obrazu v kruhu na obrázku) - Kid pohlédne nejdříve vpravo před sebe a pak v uhlopříčce postupuje přes ježaté vršky smrčků do levého horního rohu na temný obrys kopce.

♦ Kidův pohled do krajiny nejdříve přitáhne místo nejsvětlejší (obláčky nad kopcem), potom další světlá místa (pěšina) a nakonec jeho pohled skončí ve „zlatém řezu“.

♦ Kida zaujme pohybující se objekt - letící pták, uhánějící vlak, v tomto případě větrem se vlnící tráva vlevo u cesty - teprve potom se jeho pohled věnuje statickým místům na stejné úrovni pohledu, tj. pěšině a ježatým smrčkům.

Ten chce to a ten zas tohle ...

Zůstaňme chvíli u popisu krajiny – půjčíme si z něj slovo „rovina“. Je to možná lepší slovní vyjádření pro různost záměrů postav v jednom příběhu, než název „dějová linka“. Povídek s více než jednou rovinou není mnoho.

V podstatě jde o tohle: Kid vstoupí do povídky a něco chce (např. Marušku, šerifskou hvězdu, jít do hospody, najít ztracený ešus). Po nějakém tom pobíhání povídkou a dlouhém tlachání

Nezbedná čárka

Bez ní by v textu nastal chaos a bezvládlí. Čárka je pravou královnou textu, ona určuje jestli slova poplynou mezi stanovenými břehy pravidel volně a bezpečně nebo budou poskakovat na kolejích pravopisu jako tramvaj řízená neučelým řidičem.

„Pro psaní čárky jako interpunkčního znaménka máme jasná, jednoznačná pravidla,“ tvrdí odborníci. Přiznejme si – je to džungle. Ačkoli bychom mohli oprášit čárkové školní vzpomínky nebo se příklady z pravidel pravopisu naučit zpaměti, přesto si nikdy nemůžeme být jisti postavením čárky u větné skladby vybudované vlastníma rukama. Máme-li mít psavecký styl jedinečný, proč nemít jedinečné i používání interpunkčních znamének? Rozhodující je, aby smysl vět byl srozumitelný a přenositelný ke čtenáři.

V 80tých letech byl v módě bezčárkový styl, čárek se psalo co nejméně i proti logice vět. Snad to tenkrát souviselo s rozvojem rychlého psaní na stroji. Čárky se např. přestaly používat v přímé řeči. Tato móda zanikla s příchodem počítačových klávesnic.

Přečtěme nahlas svoji povídku a tam, kde jsme se potřebovali nadechnout nebo udělat „jazykolamnou“ pauzičku, vložíme čárku. Odborník nám to vytkne, ale my se můžeme kochat myšlenkou, že případný předčítatel se při přednesu povídky nebude dusit, zajíkávat a koktat.

s ostatními postavami to dostane, a příběh končí. Vytvoříme další rovinu – Maruška do hospody jít nechce, hledat ešus ji nebaví a raději by, kdyby šerifskou hvězdu dostal někdo jiný. Konflikt mezi její rovinou a Kidovou rovinou je pěkný základ pro zápletku. Pokud se nám líbí zápleтка ještě zapletenější, přihrajeme do děje rovinu Samotáře Péti, který Kidovi Marušku závidí, šerifskou hvězdu mu nikdo nedá, o ztraceném ešusu nic neví a do hospody netrefí.

Odvažme se tvrdit, že podle počtu rovin přidávaných do povídek se pozná, jak se ze začátečníka stane psavec pokročilý. Na jednoduchém dramatickém příběhu si ukážeme příklad růstu psavce měřeného podle počtu rovin:

◆ Psavec začátečník:

Hlavní hrdina vyleze na topol nad potokem a hodlá vyfotit camp. Smekne se po větvi, spadne na zem, zašeptá „Sbohem, přírodo!“ a skoná. Kamarádi nosí na symbolický hrobeček pod topolem květiny.

◆ Psavec trochu pokročilý:

Hlavní hrdina vyleze na topol nad potokem a hodlá vyfotit camp. Šerif zná jeho proslulou nešikovnost, postaví se pod topol a přemlouvá ho, aby slezl. Hlavní hrdina je přemlouváním rozpolcen, nedává pozor a zřítí se na svého šerifa. Skonají oba. Zbylí kamarádi nosí na dva symbolické hrobečky pod topolem květiny a zvolí si šerifa jiného.

◆ Psavec pokročilý:

Hlavní hrdina vyleze na topol nad potokem a hodlá vyfotit camp. Šerif zná jeho proslulou nešikovnost, postaví se pod topol a přemlouvá ho, aby slezl. Mezi trampy je závistivec, který

Důvěrná chvílka 2

Čtenář má vždycky pravdu. Dobře si tento slogan zapamatujme, i když se naše psavecké ego bouří. Je chybou autora, když čtenář nepochopí jeho záměr a něco si vysvětlí po svém.

Pomalá Tužka si povídal s jedním kamarádem, který četl jeho povídku a přišel mu vyjádřit svůj obdiv.

„Báječná povídka,“ rozplýval se onen kamarád čtenář. „Dobře jsem se pobavil. Třeba to s tím tunelem – jak ten ajznboňák poslal toho vandráka do tunelu a potom za ním volá... už nevím přesně co, ale řehtal jsem se jako kuň.“

Pomalá Tužka znervózněl. Napadlo ho, že zápletku v povídce nevysvětlil dosti srozumitelně. Nesměle nadhodil: „Ale tam byl právě ten omyl toho ajznboňáka, kterež jsem nechal vyústit v tragedii – vlastně ta povídka měla ukázat, jak jsou lidi k sobě necitelný...“

Kamarád čtenář zavrtěl hlavou: „Kdepak, fajnovej humor, tak jsem to pochopil já!“

Pomalá Tužka se křečovitě usmál. Umlčel vzdor psaveckého ega a nuceně pravil: „Jsem rád, že se ti povídka líbí.“

Čtenář má vždycky pravdu!

hlavnímu hrdinovi nepřeje, aby se v osadě proslavil pěknou fotografií. Tajně topolem zatřeše. Hlavní hrdina se zřítí na šerifa, oběma se nic nestane, ale závistivec je prozrazen a vyloučen z osady.

◆ Psavec dosti pokročilý:

Hlavní hrdina vyleze na topol nad potokem a hodlá vyfotit camp. Čirou náhodou se na břehu potoka pod topolem opaluje Maruška jen tak nalehko. Šerif zná proslulou nešikovnost hlavního hrdiny, ale postaví se pod topol a přemlouvá ho, aby kvůli lepšímu záběru na Marušku vylezl ještě výš. Mezi trampy je závistivec, který hlavnímu hrdinovi důvěrný pohled na opalující se Marušku nepřeje. Využije toho, že šerif i hlavní hrdina jsou zaneprázdněni pohledem na Marušku a tajně topolem zatřeše. Topol je letitý a chatrný, neunesse třes ani hlavního hrdinu a s praskotem se řítí k zemi. Hlavní hrdina spadne do náruče Marušky, zatímco závistivce padající kmen po zásluze zahubí. Šerifa trápí výčitky, že hlavního hrdinu naváděl k nebezpečnému výstupu a dobrovolně se utopí v potoce. Hlavní hrdina se stane šerifem, získá lásku Marušky, a oba nosí květiny na symbolický hrobeček závistivce u topolového pařezu. O místo šerifova symbolického hrobečku se v osadě dosud vedou spory.

Skončili jsme na třech rovinách. Od neumělého začátečnického patosu jsme se dostali až k rafinovaným dějovým smyčkám, k různým typům postav, jejichž charakter se odhalí při pohledu na odhalenou Marušku.

Trochu tu zlobí „sladký“ závěr, citově spojující hlavního hrdinu s Maruškou, ale snad už je pryč údobí, kdy každá kniha musela končit vyhubením kladných postav, aby nebyla spojována s lehčí četbou...

Co je to povídka

Snad přišla povídka na svět jako dítě dávných skazek, snad ji vymyslelo zrychlující se století páry, jisté je, že to bylo právě v devatenáctém století, kdy povídka slavila své triumfální narození zamořením knih a časopisů svým žánrem. Podle literární vědy je povídka prozaický epický útvar kraššího rozsahu než román. Tohle strohé prohlášení jistě nestačí, aby Pomalá Tužka pochopil o co jde a hrdě se hlásil k titulu „povídkář“. Zde jsou hlavní prvky, podle kterých se povídka pozná:

*jedna dějová linie
hlavní postavy neprocházejí
podstatným vývojem
povídka končí obvykle pointou
záběr života je omezený, chybí
obšírný popis děje a prostředí*

S povídkou mají příbuzenské vztahy i další formy kratšího vyprávění, např. arabesky, črty, skicy a humoresky, ale ty už nějak vyšly z módy.

Vzít za kliku a vstoupit...

Ať si kdo chce říká, ať si literární weby tvrdí cokoli, domnívám se, že opravdový psavec se pozná podle toho, jak zvládne průchod hlavního hrdiny dveřmi.

Řekněme, že hlavní hrdina Kid se na vandru uondal a hodlá se jít osvěžit do osvěžovny. Kid přistoupí ke vchodu, vezme za kliku dveří, otevře je, pokročí dovnitř (v této chvíli již Kid pohledem prověřuje nitro hospody), protáhne se báglem, pootočí se (v této chvíli Kida prověřují pohledem všichni v lokále), druhou rukou se chopí kliky zevnitř a zavře za sebou. Prošel dveřmi.

Pokud by situaci vcházení do dveří autor popsal takhle, asi by text sloužil jako odstrašující příklad. Ale jak tento jednoduchý, ale psavecky neuvěřitelně složitý úkon popsat? Podíváme-li se do běžné literatury, zjistíme, že řešení spočívá ve schopnosti hrdiny projít zdí. Hrdina je přede dveřmi, v následující větě je už za nimi!

Tady jsou příklady, jak ožehavý moment ze života hlavního hrdiny řešili naši slavní kolegové:

Božena Němcová – „Babička“

„Pan Leopold vyhrnul obočí, pokrčil rameny řka: „Nevím, bude-li je chtít přijmout, je ve svém kabinetu, pracuje. Mohu je ale ohlásit.“ Vstal a volným krokem vešel do dveří, u nichž byl seděl. Za chvilku vrátil se, a nechav dvéře otevřené, pokynul milostivou tváří, aby vešli. Pan Prošek šel zpět a babička s dětmi vstoupila do skvostného salónu.“

Ivan Olbracht - „O smutných očích Hany Karadžičové“

„Když kráčeli po schodech k Ivovu bytu a když klíčem otvíral, bušilo jí srdce. Již do před-síně jim vyšla naproti drobná stará paní v bílém

Psavecký slovníček

Almanach

sborník, ročenka, kalendář obsahující příspěvky různých autorů, často poprvé publikujících

Anotace

stručná charakteristika díla, připojené poznámky

Antropomorfizace

vlastnosti lidí přisuzované zvířatům

Archetyp

představitel určitého charakteristického typu osobnosti a nositel předpokládaných vlastností (kovboj, padouch)

Asociace

vybavování dřívějších představ, setkání, poznatků

Autorizace

autorův souhlas k nějakému zacházení s jeho dílem, např. vydání tiskem

Fabulace

vymýšlení příběhů, tvorba děje

Fabulátor

jedinec využívající fantazii k vyprávění, které se často neopírá o realitu

Fabule

smyšlený příběh

Gradace

vystupňování děje k upoutání pozornosti čtenáře

Invence

vtipný nápad, důvtipná myšlenka, vynalézavost

čepečku. Hanele jí políbila ruiku a byla velmi rozčilená.“

Ignát Herrmann – „U snědeného krámu“

„Vystoupily do druhého patra. Paní Šustrová odemkla dveře kuchyně, vpustila dceru napřed, sehnula se pak zcela po paměti do kouta přede dveřmi, a uchopivši tu džbán se studničnou vodou, jež sem byla posluhovačka před desátou postavila, vhrkala se také dovnitř, zastrčila klíč, zamkla a kráčela krátkou kuchyňkou do pokoje.“

Rex Stout – „U dveří zazněl zvonek“

„Když u našeho cihlového domu v Západní 35. ulici zazvonila a já otevřel dveře a uvedl ji do kanceláře, o naší návštěvnici jsem věděl pouze to, že jednomu muži poslala nějakou knihu.“

Jak tedy použití dveří psavecky vyřešit nejlíp? Napsat: „Kid vešel do hospody a koupil si pivo.“ A je to.

Nebojte se svého hrdiny!

Tohle téma je ožehavé, ale je nezbytné se do něj zahryznout. Tak tedy začneme: čtenář se začte do povídky, prožívá s hlavním hrdinou Kidem napínavý děj, ale jak stále víc zabředává do hrdinových činů, připadá mu Kid nějaký plochý, povrchní a nakonec s ním přestane soucítit. Kid se čtenářovým kamarádem nestane. Ani se nechce věřit, že taková plochost je způsobena strachem autora z hlavního hrdiny. Autor se s Kidem natolik sžil, nebo se sám vidí být oním hrdinou, že mu nepřipadá fér hrdinovi jakkoli ublížit. Nejde o to, aby Pomalá Tužka nechal Kida bídne zhynout v brdských lesích – jde o to, že se vzpírá obdařit ho špatnými vlastnostmi.

Klišé
otřelý slovní obrat

Kompozice
záměrné uspořádání jednotlivých jazykových i tématických složek literárního díla v celek

Leitmotiv
motiv procházející celým dílem, hlavní myšlenka

Metafora
přenesené pojmenování na základě podobnosti, obrazné vyjádření (moře piva)

Monografie
kniha zaměřená na jedno téma nebo neperiod. tiskovina

Nadsázka
výrazový prostředek založený na zveličování a přehánění

Novela
próza středního nebo kratšího rozsahu. Od povídky se liší soustředěním na časově sevržený příběh s potlačením popisů

Parafráze
přeformulování textu vlastními slovy při zachování původní myšlenky - záměrné napodobení cizího díla nebo uměleckého stylu

Parodie
karikující a zlehčující napodobení díla (zesměšnění)

Personifikace
zosobnění, přenášení lidských vlastností na věci

Redigovat
upravovat text určený ke zveřejnění

Nechce ho vyličít jako obyčejného troubu, hlavní hrdina musí být přece opravdový hrdina! Ukažme si dopad takového počínání:

◆ Bez bázně a hany ...

Kid oplývá skvělými vlastnostmi. Je přímý, statečný, chrabrý, pravdomluvný, obětavý, šlechetný, silný, mrštný, pružný, pečlivý, pilný, pouští v tramvaji sednout stařenky, shovívavý, velkorysý, nebojácný ... pokud se potká se zlo- synem, skolí ho sám nebo mu autor pomůže nečekaným „zásahem shůry“. V každém případě Kid projde příběhem s nedotknutelně pozitivní charakteristikou, a čtenáře mrzí, že on sám nikdy takový nebude.

Pozor! Tento druh hrdinů se vyskytuje v dobrodruž- ných příbězích a brakové literatuře, která je pro trampstvo svým způsobem posvátná. V tomto případě jsou vyjmenované vlastnosti na místě a můžeme i něja- ké přidat! Čtenář se s hrdinou ztotožní automaticky.

◆ Hlavní hrdina není hrdina ...

Kid navenek vystupuje jako výše uvedený hrdi- na bez bázně a hany, ale ve skutečnosti tyto vlastnosti jen předstírá, mnohdy nevědomky. Ustupuje nepříjemnostem, schovává se za záda kamarádů, dbá o své blaho na úkor ostatních, je v jádru zbabělý, líný, a stařenku by v tramvaji nepustil ani náhodou. Nikdy se nestane šerifem a na kytaru taky hrát neumí. Autor využije Ki- dovy nedostatečnosti k tomu, aby ho příběh „zformoval“, a z Kida se zásluhou „formování“ stal hrdina plný těch správných vlastností. Na- příklad na základě obětavého skutku se stane šerifem, na základě skutku statečného získá srd- ce Marušky, a hrát na kytaru ho naučí starý bard, za kterého Kid v hospodě zaplatí útratu. Čtenáři mají takové polohrdiny rádi. Pro špatné vlastnosti se s Kidem ztotožní a vítají, že se změnil, a je z něj v závěru povídky ten správný MUŽ, zatímco oni sami to nemají zapotřebí.

Retardace

zpomalení, zdržení děje (opak gradace)

Retrospektivní vypravování
děj se rozvíjí od konce příběhu

Román dobrodružný
žánrová forma románu vyzna- čující se poutavým dějem, větveným do překvapivých situací a kolizí, se silně zdů- razněnými motivy nebezpečí

Syžet

celkové uspořádání díla (označení pro systém děje, postav, prostředí, druhu vy- právnění, atd.)

Styl

výběr a uspořádání jazyko- vých prostředků (například styl sdělovací, publicistický, odborný, administrativní, umělecký)

Tiráž

text na konci tiskoviny uvádě- jící technické údaje o tiskovině

Western

literární žánr dobrodružné literatury. Důraz na poutavý napínavý děj, postavami jsou kovbojové, indiáni a zlatoko- pové. Příběhy se odehrávají v prostředí Divokého západu a končí vítězstvím dobra nad zlem

Žánr

zobrazení typických scén ze života různých vrstev lidu (v malířství a literatuře), dílčí literární formy se shodnými obsahovými a formálními znaky

Hlavní hrdina se rozpovídal

Pomalá Tužka se seznámil s postupy při vymýšlení příběhu, umí slovně vykreslit prostředí, umí dovést hlavního hrdinu Kida od vlaku na camp, ale tam ho čekají kamarádi, a Kid i oni musejí něco říkat.. Ze školních škamen si každý pamatuje, že řeč v próze je dvojí: **monolog** a **dialog**. Monolog je, když šerif vykládá osadě nějaká moudra, dialog je, když ho osadníci pošlou s jeho moudry do háje.

Podle toho jak se v povídce štěbetání postav znázorní graficky, můžeme pro zpestření hovoru použít řeč přímou, nepřímou, polopřímou a nevlastní přímou. Pomalá Tužka je pomalejší a tohle bude potřebovat popsat názorněji:

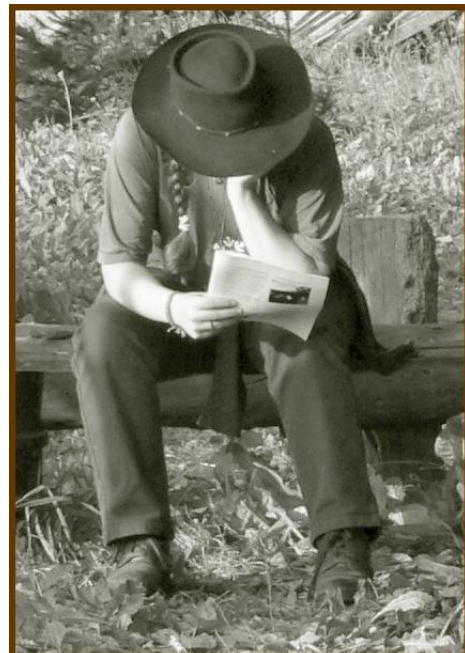
◆ Řeč přímá: „*Má někdo rum?*“ zeptal se šerif. „*Ptám se naposled!*“

Přímá řeč vyžaduje uvozovky a na konci interpunkci. Nejlépe posunuje děj, použití je jednoduché, jen se v dialozích musí dbát na to, aby se postavy příliš nerozpovídaly. Přímá řeč táhnoucí se bez přestání několika stránkami je unavující. Někdy tvoří povídku jen řeč přímá, a povídka se tak může označit jako rozhlasová hra.

◆ Řeč nepřímá : *Kid se přiznal, že v báglu by slzu měl. Řekl šerifovi, že o prohibici nevěděl.* Zjednodušeně se jedná o přímou řeč převedenou do „popisu toho co postava pronesla“.

◆ Řeč polopřímá: *Kid zalhal, aby zachoval tu trochu lihoviny pro zahřátí až tlachový oheň začne skomírat, šerifa se nebojí, klidně mu vmete do tváře, že půjde do hospody a přinese celou flašku rumu.*

Moderní způsob mluvy, vypravování je ve třetí osobě, střídá se čas minulý a přítomný.

Když postavy

nevědí

co by řekly,

tak si začnou

nadávat

◆ Řeč nevlastní přímá: *Na našem ohni je prohibice, slyšel Kid od šerifa, ale víš, šerife, mně je to jedno.*

Je to řeč podobná řeči nepřímé, ale vedle třetí osoby je reprodukována i postavou (autorem).

Z protekce dostane Pomalá Tužka ještě další rady, týkající se mluvení postav:

◆ když nevíme, co by postavy měly říkat, pohlédněme na nástěnku. Obsah nástěnky povolá inspiraci do akce.

◆ když píšeme scénu s mluvícími postavami, měli bychom si ji zahrát jako na divadle. Zjistíme, jestli je pohyb postav v napsané posloupnosti vůbec možný a řeči nejsou křečovité:

Samotář Péťa zvedl ruku a podal Kidovi ešus. Kid se napil a chtěl podat ešus Marušce, která přikládala na oheň. Maruška se otočila a ešus odmítla.

V ukázce je vidět pěkná posloupnost pohybů postav. Pomalá Tužka by naproti tomu určitě nechal Kida se napít, potom by mu ešus podal. Nechal by Marušku vstát přesně do podávané ruky s ešusem. Zlití by pak byli všichni, jenom čtenář by o tom nevěděl.

◆ pokud spolu střídavě hovoří více postav, musí být z textu zřejmé, kdo zrovna mluví. Čtenář má právo na informaci, kdo je na řadě:

„Zase prší. Mám všechno promoklý,“ stěžoval si Kid.

„Měl sis postavit lepší bejvák.“

„Co kdybysme natáhli velké igelit?“

„Tak dobře, zavoláme Péťu, aby nám pomoh.“

„Péťa šel do hospody.“

„Ten se má!“

„Postavíme ho sami.“

„Šerife, a v kterém báglu ho máme?“

Posunovací lokomotiva

S poučkou, že **každá věta dialogu by měla posunout děj**, se setká každý začátečník. Ale užívat tuhle poučku v praxi je dřina.

Pro začátek stačí, když Kido-va řeč nebude obsahovat informace, které už byly popsány v předchozím textu nebo jsou popsány mimo dialog.

Zbytečný neposouvající dialog je v ukázce:

Zapadli do sroubku, shodili bágly, a svítili kolem sebe baterkou. Kid hledal plechovou krabičku, ve které měli od minula schovaný čaj.

„Kide, mohl bys najít čaj?“ vyzval ho Joe.

Kid se ještě podíval na poličku s hrníčky a krabičku s čajem našel.

„Našel jsem ji!“

„Tak já rozdělám oheň a dám do ešusu vodu,“ radoval se Joe a rozdělal oheň.

Za chvíli se voda vařila.

„Už se voda vaří!“

Joe vzal ešus z kamínek a dělali si čaj. Po té cestě ve studeném vichru se potřebovali zahřát. A pak už jenom spát, spát a spát až do neděle.

„Aspoň se zahřejeme, než zalezem do spacáků,“ radoval se Kid.

Autor by měl počítat s tím, že přímá řeč děj posouvá, posouvá a posouvá...

♦ postavy by se měly projevovat „jak jim zobák narost“. Už jenom způsobem řeči naznačíme čtenáři, kdo je kdo. Je to efektivní způsob, jak popsat různé charaktery postav:

„Prosil bych jízdenku, mladý muži.“

„Cožéééé?“

„Jízdenku prosím. Pokud ji máte...“

„Sem s'tatej, vole. Byls někdy u Havránků?“

„Občane, předložte tady průvodčímu doklad o zaplacení jízdného. A mně ukažte občanku.“

„K Havránkům zajdi, vole, tam hrajou děsně prímově a pivo furt nosej... co si to chtěl, kamaráde? Já nic nemám. Kde to sem? Ve vlaku, a hele, nevíš, vole, kam jedu? Esli jedu na čundr, tak ať mašinfira ten cug obrátí, já musím do práce.“

„Ahoj, já jsem Kid,“ řekl Kid...

V dialozích je tohle nejtvrďší oříšek. Hrdina někam přijde, pohledy přítomných se na něj upnou a hrdina by měl něco říct. Seznámit se, rychle pohnout s dějem, vyvolat zápletku, krizi a tak podobně. Jak se má vyslovit Kid, když v třesuté zimě vstoupí do proslulé tramské boudy, kde lágruje neznámá osada? V začátečnických povídkách se takhle situace obvykle řeší takhle:

„Ahoj,“ pozdravil Kid, když se s mrazivou mlhou a sehnutý pod usárnou vnesl do boudy.

„Ahoj,“ řekla krásná dívka u kamínek. „Dáš si horký čaj? Já jsem Maruška. A sundej si bágl.“

„Já se jmenuju Kid,“ řekl Kid a přidal usárnu do kouta k odloženým bágům.

„Tady je ten čaj,“ řekla Maruška. „Dáš si chleba s paštikou?“

„Díky, rád.“

„Tady je ten chleba,“ řekla Maruška.

Drobnosti do notýsku

♦ *Nikdy se nesmí v jedné povídce objevit humorná scénka společně s lyrickým výjevem. Je to jako nosit zároveň anglickou a francouzskou módu.*

♦ *Jsou dva druhy čtenářů – jedni si děj představují podle autorova popisu postav, krajiny a obydlí, druzí nejsou schopni si text převést do mysli jako představu obrazu a zajímají se jen o slovesnost a myšlenky. Psavec nikdy nemůže vyhovět oběma najednou a musí se smířit s tím, že část čtenářstva jeho dílka zavrhne.*

♦ *Psaní povídek se také říká umění zkratky. Problém je v tom, že pokud text příliš zestručníme, může být pro čtenáře nesrozumitelný nebo se promění v anekdotu.*

♦ *Pokročilý psavec se pozná podle toho, že umí rozhodnout co je zbytečné a škrtu hodné, a co musí v textu zůstat, aby byl ještě pochopitelný a ke čtení příjemný.*

♦ *Není možné střídat v textu povídky hovorovou a spisovnou češtinu. Je nutné se rozhodnout jen pro jeden styl a dodržet ho (např. v jedné větě „ted“ a ve druhé „nyní“)*

♦ *Text je dobré číst nahlas, aby se zjistilo, zda je libozvučný či nikoli. Syčení a rachocení v dojemných scénách, šišlání a mumlání ve scénách drsných se musí napravit!*

„Díky, vopravdu. Kde jsou všichni?“
 „Někdo šel na dřevo, někdo ho hospody.“
 „Mám s sebou nějaký jídlo a rum.“
 „To je báječný! Dáš si ještě chleba s paštikou
 a dáš si taky jabko?“
 „Díky, rád.“
 „A dáš si ještě čaj?“

Čtenáře, který nám právě usnul, nebudeme budit. Autoři westernů na tom byli líp - když hlavní hrdina někam vstoupil, pravil: „Chyťte se stropu, pobudové!“, čímž o úvodní dialog bylo postaráno. Ale co chudák Kid?

Kamkoli zabloudí, musí nejdřív slušně pozdravit, představit se, vysvětlit proč přichází, seznámit se s přítomnými, a půl stránky je pryč. Pokud se něco takového semele na začátku povídky, padne v niveč pravidlo čtyř vět.

Jak z takové šlamastyky ven? Jednoduše. Děj ukončíme těsně před seznamovací šarádou a znovu rozvineme, až je po všem:

Kid přišel ke srubu promrzlý a hladový. Dívka Maruška, kterou ve srubu našel, ho přivítala hezky - úsměvem, horkým čajem a krajícem chleba s paštikou.

Ostatní kamarádi sháněli v lese dřevo nebo naháněli dobytek v hospodě. Víc se Kid o nocležnících ve srubu nedozvěděl, ale seznámení s Maruškou mu stačilo.

Když je nejhůř a nějak se nemůžeme ze seznamovací scény vymotat, klidně napíšme:

„Kid vstoupil do srubu, uviděl Marušku a nebyl mocen slova.“

A máme to. Tím jsme se začátečnickému dvojzvuku „Ahoj!“, „Ahoj!“ vyhnuli, a ještě máme zaděláno pomyslné těsto milostných vztahů na další napínavý děj!

♦ Kdo může říci, že ovládá pravopis tak dobře, že má právo pohlížet na psavce kritickým okem jazykového magnáta? Ať první hodí pravidly! Do oblíbených odkazů by si měl Pomalá Tužka zařadit adresu

<http://prirucka.ujc.cas.cz/>

Je to internetová jazyková příručka Ústavu pro jazyk český AV ČR v Praze. Tady si Pomalá Tužka může rychle a snadno ověřit správnost případných pravopisných záludností.

♦ Míra detailu by měla odpovídat rozměrům povídky.

♦ Povídky jsou krátké, a proto hrdina nestačí přirůst k srdci tak silně jako u románu. Není prozíravé dělat z hlavního hrdiny chudáčka s ponurým životopisem, aby se čtenářovy city probudily rychle.

♦ Zpomalení děje provedeme dlouhými souvětími a slovy, v nichž se vyskytují písmena l a m („Líně se vlekl čas a zdlouhavé čekání na vlak Kida unavilo.“). Naopak děj se zrychlí, když použijeme krátké holé věty, i jednoslovné, a slova s písmeny r a s („Rychlík vrachotil do stanice. Rychle! Vrahounský průvodčí je nám v patách!“)

♦ Podobně jako verše, i próza musí být položena do rytmu přízvukných a nepřízvukných dob. Leckdy je složitější najít rytmus podporující slovo do věty v povídce, než napsat podobný verš do básně.

Když se hemží postavy

Každá postava, a to i Kid a jeho osadníci, má jméno, charakteristiku a obytný prostor. Není nutné vypisovat v povídce celý Kidův životopis, čtenář přece nemusí vědět, že Kid začal trampovat v osmi letech s dědečkem, když povídka pojednává o Kidových pletkách s Maruškou.

Jméno má být zapamatovatelné a vystihovat charakter postavy. Chybou začátečníka je pojmenovat postavy Tom, Slim, Joe a Jim, a nechat je vést nepřehledné hovory. V jakkoli dobře popisovaném příběhu čtenář zabloudí díky chybějící identifikaci postav.

Pokud si Pomalá Tužka vyznačí postavy a jejich **charaktery** na nástěnku, nemůže se mu stát, že osadní nešika učí zapalování ohně jednou sirkou a osadní strašpytel jde v čele výpravy do neprozkoumaného houští. S charakterem souvisí i popis postavy - zaznamenáváme jen jevy pro postavu typické a zdůrazníme vlastnosti později důležité pro chování postavy. Není nutné popisovat detaily oblečení a barvu vlasů, pokud se nám postava dějem jen mihne.

Pro povídkáře je skoro povinné dodržet tzv. **obytný prostor** postav. Jestliže autor nechá Kida přes půl stránky rozmlouvat se štamgastem v hospodě, musí mít tento rozhovor podstatný vliv na vývoj dalšího děje. Jinak by měl štamgast svůj obytný prostor zmenšit, ne-li vyklidit, a přestat Kida zdržovat. Obytný prostor vytváří celá povídka. Čím víc je postava důležitá, tím více prostoru na popis jejího charakteru, chování, oblečení, podoby a skutků věnujeme.

Jak to musí být složité u románu – jeden známý autor přiznal, že ve svém díle nechal vystupovat osmdesát postav! Udržet takový dav v disciplíně a zachovat rozdílnost charakterů je jistě umění.

Podle mě sestávají
povídky ze tří částí:
z vyprávění, které
posunuje příběh
z bodu A do bodu B
a postupně
až do bodu Z,
z popisu, který
pro čtenáře vytváří
smyslové vjemy
a přímé řeči, která
oživuje postavy.

Stephen King

To se tak slovník v mozku zasekne a nechce se namáhat. Pomalá Tužka píše povídku, a skladník jeho slovní zásoby je unaven, těší se na cigáro a neodpovědně mu dodává do příběhu stejná slova nebo slova podobná.

Slovo z jedné věty se objeví po chvíli v další větě, a pak ještě jednou ... Tohle se nedá zachytit. Přejde se na to až při čtení vítězného příspěvku u ohně, kdy rozradostněný psavec s hrůzou poslouchá, jak se mu stejná slova hromadí – při čtení se ozve pětkrát slovo **nečekaně**. Psavec se děsí, a když si jde pro placku, pátravě zkoumá, jestli si toho někdo všiml.

Opakováním stejných nebo podobných slov se dá zabránit jedině praxí, to je zapamatováním těch slov, která se psavci notoricky cpou do každé povídky. Jsou to například výrazy: **konečně, odsekl, naproti, přece jen, mimochodem, odmítavě, pronesl, vykřikl, zastavil, mimořádně...**

V praxi to vypadá asi takhle:

Osadník Kid se přihnal na tlachoviště jako velká voda. Byl přivítán chladně.

„My se tu dřeme, a ty nikde,“ vyčetl mu šerif.

„Chtěl jsem dohnat vlak, ale ujel mi,“ ohnal se Kid výmluvou, a hned hnál se do práce.

Ale hranice už stála, fagule byly rovněž připraveny ... Kid alespoň snaživě odháněl zvědavce, kteří chtěli nakouknout pod osadní pokličku.

S tímhle se opravdu nedá nic dělat - jen si dávat pozor a po napsání povídky zkusit wordovský vyhledávač. Pokud se stejná slova najdou, je na řadě úmorné hledání synonym. Který mozek by o tu dřinu stál - a nesmíme zapomenout, že skladník slovní zásoby šel na cigáro!

♦ *Povídka je sdělení. Proto musí psavec škrtnout oblíbenou pasáž jen proto, že čtenáři nic nesdělují. Zrovna tak škodlivé jako nesdělující část povídky je opakování sděleného, nebo chybějící popis nebo děj, vedoucí k nepochopení typu „co tím autor vlastně myslel?“*

♦ *Nezahlcujme povídky přemírou postav, které v ní kromě věty: „Jdete na houby, panáčku?“ nemají co dělat a jen přelidňují obytný prostor. O takových postavách se čtenář obvykle nic nedozví a valně o ně nestojí. Nebojme se chopit rychlopalného delete a postav se zbavit.*

♦ *Originálně vypadal v jedné povídce maximálně podrobný popis prostředí jednoho lágru, používající botanické názvy travin, stromů a lišejníků, a taky latinský výraz pro brouka, který lezl hlavnímu hrdinovi do ešusu. Není to dobrá cesta k oblíbě u čtenářů. Jestliže by se Maruška měla procházet mezi duby letními a zimními, jírovci maďaly, habry obecnými, olšemi lepkavými, jilmy a jívami, ať jde prostě jenom tak lesem.*

♦ *Nastane-li při psaní chvíle, kdy se psavec „zasekne“ a neví jak dál, je nutné nemilosrdně škrtnout zpátky tak dlouho, až se příběh nahodí na koleje. Jedná se zcela jistě o scénu zbytečnou a škrtu hodnou.*

Polštářová slůvka

Taky jste při pohledu na rukopisy knih významných českých spisovatelů (při příležitosti školního výletu do Památníku písemnictví) žasli, že spisovatelé, písící rukou a perem s násadkou, v textu neškrtají, volně řadí slova za sebou, a každé to slovo sedí na svém místě pevně a účelně jako cihla ve zdi? A když naopak my tvoříme své povídky, škrtáme, měníme, upravujeme a zavrhuje jak diví, a v duchu děkujeme za schopnosti Wordu?

Doba je taková. Není čas promýšlet každou větu dopředu, jak údajně činil jeden známý spisovatel, který si nejdříve napsal knihu slovo od slova, větu po větě v hlavě, a když knihu dokončil, napsal ji na papír bez jediného škrtnutí. My máme svůj Word, tak jaképak s tím cavyky.

Při psaní povídky není třeba se ohlížet na množství slov a větnou ladnost. Stačí se držet dějové linky. Teprve následně se z textu vyřadí slůvka, která „vycpávají“ větu, unavují čtenáře a nedávají valný užitek. Příklad:

Tenhle pramen si jen tak zurčel v kamení pod takovou nevysokou bučinou, a byl odtud ale opravdu nádherný rozhled do neskutečně půvabné krajiny hor a lesů. Kid se na tomhle místě docela rád zastavoval, skoro pokaždé, nabíral tuhleto vodu do své feldflašky a kochal se tím pohledem.

Jak jinak vypadá text, pokud se odstraní vycpávací slůvka:

Pramen zurčel v kamení pod nevysokou bučinou, a byl odtud nádherný rozhled do půvabné krajiny hor a lesů. Kid se tady rád zastavoval, nabíral vodu a kochal se pohledem.

Příklady „polštářových“ slůvek

konečně
rozhodně
opravdu
tedy
nějak
třeba
poněkud
skutečně
neskutečně
jednoduše
normálně
nicméně
takový
trochu
prostě
příliš
hodně
stejně
zřejmě

Příklady vycpávek

Takže se takhle ve tmě
Trochu víc přibral
Ještě než naladíme
Hned nejbližší si sedl
Doslova na dohmat
Úplně jiný rozměr
Úplná pravda
Tak trochu
Zase o něco víc
Asi tak o něco blíž
Navíc musí být

Pomalá Tužka ví, že dialogy jsou posunovací lokomotiva, která táhne děj povídky. Ale ještě neví, že za lokomotivou jsou schované vagónky, které se musí odpojit.

Vagónky jsou slova, ukazující sílu emocí, s nimiž postava mluví. Říká se, že podle těchto vagónků se pozná, zda autor je zkušený nebo nikoli. Je to tajemství znalců – používáš, Pomalá Tužko, příslovce? Máš smůlu, každý hned pozná, že jsi začátečník.

Dost náznaků, je čas na vysvětlení: píšeme-li povídku s dialogy, a tomu se nelze vyhnout, musíme vyjádřit stav mysli postavy pomocí dialogu, nikoli popisem projevu. Praktická ukázka:

Nepříliš dobře:

„Nemůžu najít baterku,“ smutně si postěžoval Kid.

„Tak ještě hledej,“ rozčileně řekl jeho parťák.

„Ať hledám, jak hledám, v báglu není,“ rozčesanečně řekl Kid.

„Já jsem našel svíčku,“ radostně zvolal parťák.

„A máš sirky?“ opatrně se zeptal Kid.

Lépe:

„Jsem smutnej, nemůžu najít baterku,“ postěžoval si Kid.

„Nerozčiluj mě a hledej!“ řekl jeho parťák.

„Bojím se, že v báglu není.“

„No vidíš! A já jsem našel svíčku!“

„A že se tak ptám - máš sirky?“

Neměli bychom věřit spisovatel, který tvrdí, že když začíná psát knihu, tak neví jak skončí. Tvoří prý tak, že postavy samy určují co budou dělat a jak budou promlouvat, a když takový spisovatel dosáhne počtu stránek předepsaných nakladatelem, probere se, postaví postavy do latě a už sám dorazí konec. I když je anarchie postav lákavým způsobem jak tvořit prózu, takhle to Pomalá Tužka dělat nebude.

Nejdříve se začne zabývat látkou na povídku. To jsou skutečnosti, příhody, prostředí, se kterými se setkal. Z látky vybere konkrétní námět, přidá pár nápadů z psaveckého notýsku, postaví si nástěnku, pěkně si zafabuluje a narýsuje osnovu. Tím má vytvořenou kompozici díla a začne psát koncept.

Jiný zkušený psavec připomene, že se tímhle nezdržuje a když dostane nápad, začne vršit věty na sebe, a když dovrší, pádí k nakladateli pochlubit se novinkou.

Každý psavec má svůj styl. Někdo vrší, někdo komponuje. Ale pro všechny platí dobrá rada od autorů ekonomických analýz: nikdy nevystřílejte všechny broky nápadů najednou! Vždycky si jich pár schovejte na příště...

Věrohodnost a hvězdy Orionu

Traduje se, že Čechov jednou potřeboval do povídky dva lovecké psy, válející se na prahu nějakého statku. Kvůli jediné větě si prý pečlivě nastudoval všechny druhy loveckých psů, aby výběr plemene do oné jediné věty byl věrohodný. Zdá se taková námaha zbytečnou? Ani náhodou. Každé povídce sluší podrobnější popis věcí, živočichů a jevů, podněcuje to čtenářovu představivost. Posuďme účinek těchto dvou příkladů:

Kid došel až k okraji mastňácké chatové osady a chtěl se u první chaty zeptat na cestu, ale z verandy si ho prohlíželi dva psi.

Kid došel až k okraji mastňácké chatové osady a chtěl se u první chaty zeptat na cestu, ale z verandy si ho prohlíželi dva rotvajleři.

Pociťujete rozdíl těchto dvou vět? Zlomyslně můžeme Kidovi přát, aby do případné povídky byla zakomponována druhá věta, citově silnější a hrozivější. Ale autor musí nutně znát charakter onoho použitého psiho plemene, musí znát každou maličkost, která se v povídce objeví, nemůže se spolehnout na myšlenku „vono to tak asi je“. Pomalá Tužka by si měl zapsat do psavce-kého notýsku:

Sebemenší nevěrohodnost sníží význam celé povídky, a čtenář autorovi přestane věřit.

Tohle se opravdu stalo: autor použil ve vítězné povídce při popisu letní noční oblohy záři hvězd Orionu. Málokdo z pamětníků si dnes vzpomene o čem byl Zlatý Trapsavec roku 1980 - ale letní Orion si pamatují všichni!

Sdílení zážitků

z vandrů

a obdiv k přírodě

je hlavní poslání

trampské

literatury

Obrazné přirovnání

Na pomyslném vrcholu psaveckého Stožce čeká na Pomalou Tužku zkouška dospělosti - slůvko „jako“ neboli využívání obrazného přirovnání. Tajemný šaman říká: „Od této chvíle jsi, Pomalá Tužko, velký bojovník, neboť rada starších ti dává do ruky nejobávanější zbraň pokročilých psavců - obrazné přirovnání! Užívej ho obezřetně. Přeženeš-li míru, zahyneš...“ (napínavý příběh pokračuje v dalším titulu nakladatelství)

Obrazné vyjadřování posouvá autora do vyšších literárních sfér a přináší nekonečně výrazových možností. Obraznost čtenáře osvěží, přivolá mu asociace a zesílí citový účinek textu. Často používané druhy obrazového přirovnání jsou:

◆ Slůvko „jako“ – je to nejstarší a nejvíce ob-
sazovaná forma přirovnání:

Kid je vysoký jako topol, statečný jako bizon, a chytrý jako lišák. Jen kdyby jeho schopnost zveřejnit tyto vlastnosti nebyla titěrná jako žížala!

◆ Slovo „jakoby“ – užívané ve spojení se slo-
vesem:

Usárna se Kidovi nesla lehce, jakoby se sama držela jeho zad.

◆ symbolické vyjadřování – nahrazuje přímé
podání skutečnosti:

Oheň začal chřadnout, stal se stařečkem, hledajícím mezi poleny drobky pro ptáčky. Ještě naposledy se tajemnou proměnou stařeček napřímil, zvedl oči, aby pozdravil dravce, kteří létají v noci. To bylo všechno. Kid už spal a na oheň nepřišel. S posledním uhlíkem stařeček umřel.

Vzory na štrikování vět

Trocha drsné metodiky o konstrukci vět neuškodí. Zde jsou příklady postupů pro originalitu a zpestření vět:

Povídku píšeme tak, že každá věta vychází z věty minulé. Čím jedna věta končí, tím další začíná

Rozdělování děje na drobné detaily („Zleva houkala sova, na větvi seděl kos a Kid začal kulhat.“)

Děj a popis zároveň („Kid šel unaven, les kolem řídł, tele tížilo a jako Kid volalo po odpočinku.“)

Vsuvka pomáhá vyjádřit typický jazyk hovorový („Tak jsem to našel, můj ty Pajdo, ten tajemný neznámý camp!“)

U vzpomínek vyvolává emoce opakování slov („Ten camp byl můj domov po několik let. Neuznával jsem život ve městě. Ten camp! Vzpomínám na planoucí ohně i skomíravé ohničky. A na kamarády. Ten camp byl můj domov.“)

Opakování slov je posilovač pro rozvíjení čtenářovy představy („Plameny zářily, plameny i plamínky, dovádivé i důstojné, stoupající k nebi, plameny spalující a hřejivé.“)

Dalším posilovačem představitivosti je více synonym za sebou („Kida zaskočil jásot, radostné výkřiky a halekání kamarádů.“)

◆ Sloveso změněné v obrazné přirovnání:

Hlas kytary se houpal nad campem. Když kytarista udeřil do strun, hlas kytary vyskakoval a trdloval až ke korunám nejvyšších stromů.

Obrazným přirovnáním by se měly povídky kořenit lehce, aby text nebyl příliš věcný, a aby čtenářova fantazie byla jen mírně povzbuzována. Povídkám neprospívá přidávání slůvek „jako“ po hrstech.

Tony Linhart ve své kultovní „První trampské kuchaře“ sice uvádí, že trampové nejsou žádní troškaři a pokud vaří guláš, nezáleží na lžici papriky navíc, ale příběhy je třeba ochucovat přiměřeně.

Povídce neprospěje, když čtenářova představitelost bude obrazností poháněna jako kobyla prchajícího desperáda. Příklad věty přeplněné obrazným přirovnáním:

Hřebínek kopců se řadil před Kidem jako útočící kavalerie, ale Kid byl ještě jako rybička. Pár kilometrů ho nemohlo rozházet. Jako divokou kachnu k jihu ho táhlo tajemství obzoru, který jako stříbrnou stuhu na rozhraní země a mraků viděl před sebou.. Jen dál k obzoru, jen dál ke stříbrné stuze – za ní je svět plný dobrodružství jako plecháček plný borůvek.

Obrazné přirovnání je proto pokročilým vyprávěčským způsobem, protože je pro autora někdy extrémně náročné vybrat správný obrat, vyvolávající požadovanou čtenářovu asociaci. Obraznost nesmí čtenáře odvést od autorova záměru! Viz příklady:

Cesta vedla lesem jako řeka hlubokým údolím.

Oheň vylétl k nebi jako skřivánek.

Voda v ešusu začala vrít jako kolotoč.

Co si mohl čtenář představovat, když četl tyto věty v povídce Pomalé Tužky? Kdo ví.

Klišé - postrach psavců

Klišé je obehnané téma, nápad, který se opakuje tak často, že ho nikdo nemůže ani vidět, něco hrozného, opravdové strašidlo pro psavce. Mít povídku označenou jako klišé je pro psavce výzvou, aby zmizel v lese a už se nevracel. Je to větší potupa, než když se v jeho práci objeví pravopisná chyba - a to už je co říct!

Přijde mladičký nováček do poroty literární soutěže, je nadšen ze všech těch originálních nápadů a neobvyklých příběhů, popadne jednu povídku a nadšeně volá:

„Něco takového jsem ještě nečet!“

Starý ostrílený trapsavec se chopí stejné povídky, jen tak ji přejede znechuceným pohledem a prohlásí:

„Je to klišé, a ještě k tomu opsaný od někoho z pátého ročníku soutěže.“

Nováček ztichne a vyděšeně hledí na kolegu. Jak to, že on sám klišé nerozeznal?

My to víme a klidně to Pomalé Tužce vysvětlíme. Není téma, které by nebylo literárně zpracováno, není nápad, jenž by se už někde alespoň trochu neobjevil. Jen dlouholetý čtenář ví, která témata se klišovitě opakují. Důležité je vložit do povídky vlastní neotřelý pohled, svá hlediska a své názory. Je to proti klišé jediná zbraň – a věřme, že účinná!

Název a povídka se k sobě chovají jako pes a kočka – navzájem se přitahují, ale nemohou se vystát. Někdy je snazší napsat skvělou povídku, než jí vymyslet vhodný název. Teorie předkládá dva způsoby hledání názvu:

♦ nejdříve autora napadne úžasný název. Dodatečně k němu musí dopsat povídku.

♦ autor napíše úžasnou povídku. Název musí vymyslet dodatečně. Bohužel ho nic nenapadá.

Oba způsoby autora psychicky vyčerpají. Povídkou bez názvu se chlubit nemůže, a název bez povídky nemá cenu.

Název je pro povídku jako výkladní skříň – přitahuje pozornost čtenáře, napovídá obsah povídky, musí být originální a atraktivní. Jestliže je povídka zařazena do sbírky více autorů, měla by na první pohled čtenáře zaujmout. Jak to udělat? Poslechnout dobré rady:

♦ nedávat do názvu slova všeobecná, nevýrazná, nicneříkající a jednotlivá.

♦ nejlepší návnadou na pozornost čtenáře je sloveso. Pokud čtenář nahlédne do obsahu sborníku povídek, je prý prokázáno, že jako první vybere k přečtení povídku se slovesem v názvu.

♦ hotový drahokam je název, který je vlastně pointou. Čtenář význam názvu pochopí až po přečtení celé povídky.

♦ název by měl odpovídat očekávanému obsahu. Co si asi čtenář myslí, že ho čeká v povídce „Nezkrocená vášeň“? Ve skutečnosti jde o povídku se sociální a kritickou sondou do bědného života jednoho kuřáka.

♦ jestliže se nám název líbí, uděláme z povídky románovou trilogii. Tak si názvu užijeme my i čtenáři! O to jde především.

Pomalá Tužka postával u ohně za zády zasloužilých psavců a hodlal pochytit něco moudra z jejich nezávazného hovoru. Hovořili ti kmeti o všem možném, jen ne o psaní, tvůrčích úmyslech, nápadech, myšlenkách a inspiracích.

Pomalé Tužce to vrtalo hlavou, a v šerém ústraní položil jednomu z oněch psavců klíčovou otázku.

„To nemůžeš, hochu,“ odvětil bard, „to nemůžeš, kafrat vo svejch nápadech před kamarádama! Co je to za nápad, dítě nešťastný? Pamatuj si – námět díla nebo myšlenka díla nejsou chráněny autorským zákonem!“

Pomalé Tužce se rozsvěcovalo, i když dosti pomalu.

„Když budu všem vykládat, že mě napadlo napsat povídku o extravagantním trampovi, kterej si za svýho šerífa zvolil buk, tak ten nápad může někdo zpracovat po svým?“

„Jistěže může,“ přitakal onen oldpsavec. „Co myslíš, chlapče, vždyť těch témat na povídky je na světě jen pár, počítej se mnou: někdo něco chce a dostane to, někdo něco chce a dostane to jinej, maj se rádi a vemou se, nemaj se rádi a nakonec se stejně vemou. To je asi tak všechno. Jo, jak jsi to říkal ten nápad na povídku? Rád bych si to poznamenal.“

Pomalá Tužka něco zamumlal a prchl do tmy. Pomalu a jistě se stával moudrým.

Literární soutěž Trapsavec

Stačí, aby čtenář zalistoval dlouhou řadou sborníčků z Trapsavce, a bude ohromen obrovským vkladem těch, kteří soutěž organizovali, i těch, kteří do soutěže dávali svá nejlepší dílka, své jedinečné myšlenky, fantazie a touhy. Čtenář pochopí, že je to vklad do víry, že trampové měli a mají co říct sami sobě i civilnímu světu, a hlavně o tom umějí napsat.

Trapsavec vyrostl ze skutku Vlasty Briggi Štefanové, která v roce 1971 domluvila s redaktorkou týdeníku „Obrana lidu“ Zdeňkou Čepelákovou zveřejnění první výzvy k posílání příspěvků do soutěže. Hlavním rysem Trapsavce byl od počátku celostátní rozsah. Prospělo mu napojení na oficiální i pokoutní tisk, a rovněž popularita mimo tramské prostředí. Trapsavec dostal do vínku psaveckou smečku, která ho věrně následovala po všechny ročníky. Uběhlo skoro čtyřicet let. Některé autory provázela soutěž celým životem, v podstatě „od vojny do důchodu“. Je na co vzpomínat a na koho vzpomínat, je co plánovat a je co chystat do budoucna.

Soutěž absolvovala třicet pět ročníků a přinesla čtenářům desítky skvělých vítězných povídek a básní. Celá knihovnička o několika policích by se dala sestavit z brožurek, sborníků a tiskovin souvisejících s Trapsavcem! Podrobné informace, jak trapsaveckou literaturu získat a dozvědět se více o soutěži, jsou na stránkách sdružení Avalon, současného pořadatele soutěže:

www.sdruzeni-avalon.cz

Můžete se taky zatoulat na naše stránky a podívat se na další pokračování seriálu „Trapsavcem snadno a rychle“ v Trapsaveckém deníčku. Je k nalezení na adrese nakladatelství:

www.rodocapsa.cz

A jak to dopadlo s Pomalou Tužkou? Dočetl naši příručku, vzal si její pěkné a cenné rady k srdci, napsal povídku a poslal ji do soutěže. Získal cenu za třetí místo v próze začátečníků a několik dní se vznášel v oblacích. Stal se tramským spisovatelem...

Jestliže někdo

na začátku povídky

zatluče hřebík do zdi,

musí se na konci

povídky na něm

někdo oběsit

Jaroslava Šálková

Trapsavcem snadno a rychle

Rady pro začínající povídkáře s humorem a nadsázkou

Vydání první

Rok vydání: 2010

Počet stran včetně ilustrací: 48

Ilustrační fotografie a obálka: Jaroslava Šálková

ISBN 978-80-904630-1-1

Vydavatel:

Jaroslava Šálková – Nakladatelství Rodocapsa

Na Tabuli 331, 250 65 Líbeznice

Nakladatelství knížku vytisklo a vydalo

v roce 2010 jako svou druhou publikaci

Informace o knihách nakladatelství jsou na internetové stránce

www.rodocapsa.cz

e-mail: rodocapsa@seznam.cz